

Kabinetsvisie Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen 2008 – 2011

“Inspireren, innoveren, integreren”

In maart 2001 verscheen de kabinetsnotitie ‘Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen: het perspectief vanuit de overheid’.¹ In deze notitie werd MVO voor het eerst als zelfstandig thema van overheidsbeleid behandeld. Het toenmalige kabinet bouwde daarin voort op analyse en aanbevelingen van het SER-advies ‘De winst van waarden’. Het kabinet stelde zich ten doel MVO samen met anderen tot volle wasdom te brengen ‘door het spelen van een zo concreet en ambitieus mogelijk ingevulde stimulerende en faciliterende rol’. De opvolgende kabinetten tot aan 2006 hebben deze doelstelling overgenomen. In 2007 is het kabinetsbeleid 2001-2006 geëvalueerd. Het Voortgangsonderzoek MVO 2001-2006² is aan de Tweede Kamer voorgelegd. Deze notitie zal achtereenvolgens ingaan op:

- I. Waarom is maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) belangrijk?
- II. Wat is MVO?
- III. De stand van zaken: de actualiteit en de prestaties van Nederlandse bedrijven
- IV. Waarheen met MVO en het MVO-beleid: inspireren, innoveren, integreren
- V. Tijd voor actie: wat gaat de overheid doen om MVO onder Nederlandse bedrijven te bevorderen?
 - a. Waar gaan we mee door?
 - b. Wat gaan we extra doen?
- VI. De voorbeeldrol van de overheid
- VII. Slotopmerkingen

I. Waarom is maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) belangrijk?

De grote maatschappelijke vraagstukken waarvoor wij ons gesteld zien vragen oplossingen van overheden in de richting van internationaal en nationaal beleid en regelgeving, maar ook maatschappelijke organisaties, de burger en het *bedrijfsleven* hebben een rol te spelen.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen gaat over de rol van het bedrijfsleven, over het voorkomen dat bedrijven een bijdrage leveren aan het vergroten van de problemen of, andersom, over de bijdrage van bedrijven aan het oplossen van maatschappelijke problemen.

¹ Kamerstukken II, vergaderjaar 2000-2001, 26485, nr.14

² “Terugblikken en vooruitzien; Voortgangsonderzoek Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (2001-2006)”, kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 26485, nr. 42

Waarom is het bedrijfsleven zo essentieel? Economische groei, en daarmee de welvaart, wordt uiteindelijk bepaald door het productieve en innovatieve vermogen van bedrijven. Economische groei is echter niet voldoende voor (het optimaliseren van) de welvaart; daarvoor moet economische groei oog hebben voor het effect op het milieu en sociale omstandigheden. Tegenwoordig worden bedrijven daarom geacht te handelen in het licht van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties. Alleen dan zal de economische groei ook op de langere termijn houdbaar zijn, ofwel duurzaam zijn.

Wel moet worden opgemerkt dat 'het bedrijfsleven' zeer divers is. Het zijn vooral de grote Nederlandse multinationale ondernemingen die tot ver buiten de EU zaken doen, in landen waar soms de meest basale spelregels voor ondernemen ontbreken. De motor van onze economie ligt bij de ongeveer 725.000 ondernemers in het midden- en kleinbedrijf die vooral binnen Nederland en de EU zaken doen. En via de productieketen zijn zij verbonden met de rest van de wereld. Het midden- en kleinbedrijf staat over het algemeen dicht bij de klant. De MKB-ondernemer is daardoor bij uitstek in staat signalen uit de maatschappij op te vangen en te vertalen naar concrete producten en diensten. MVO is dus zeker niet alleen iets voor grote bedrijven.

Ondernemen in de 21^e eeuw betekent zowel voor het grootbedrijf als in toenemende mate voor veel MKB-bedrijven ondernemen in een wereld waar nationale grenzen steeds minder relevant worden. Veel Nederlandse ondernemingen hebben vestigingen buiten Nederland en doen zaken met de hele wereld. Voor veel grote bedrijven is 'nationaliteit' nauwelijks van belang. In Nederland werkt één op de tien personen voor een 'buitenlands' bedrijf. Economische globalisering leidt in beginsel tot meer productiviteit en een betere allocatie van schaarse productiemiddelen op basis van het natuurlijke concurrentievoordeel van landen. Hiermee wordt economische groei gestimuleerd, armoede neemt af en de welvaart stijgt, in Nederland en in de rest van de wereld. Het is de bekende economische theorie achter globalisering, maar globalisering heeft in de praktijk ook minder positieve kanten. Globalisering geeft aanleiding tot twijfels en zorgen in de Nederlandse samenleving. Mensen ervaren een tweedeling in winnaars en verliezers. Veel burgers hebben zorgen om hun baan en zijn bang hun zekerheden te verliezen.

Ondernemen heeft nooit plaatsgevonden in een maatschappelijk vacuüm, maar meer dan ooit betekent ondernemen een confrontatie met een wereld vol klemmende vraagstukken zoals klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit, corruptie, kinderarbeid, de naleving van mensenrechten en fundamentele arbeidsnormen. Vraagstukken waarop ondernemers en burgers een actieve overheid mogen verwachten.

De Nederlandse overheid formuleert daarom nationaal beleid of nationale spelregels om deze maatschappelijke zorgen aan te pakken. Er is bijvoorbeeld milieubeleid, beleid om de arbeidsparticipatie te verbeteren en de sociale zekerheid op peil te houden. Nederland werkt daarnaast met andere regeringen aan internationale spelregels bijvoorbeeld in de Wereldhandelsorganisatie (WTO), de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), de Verenigde Naties (VN), de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), via milieuverdragen zoals Kyoto (Co2) en CITES (biodiversiteit) en natuurlijk binnen de Europese Unie (EU). Ondernemers worden dan ook geacht hun activiteiten te plegen binnen de gestelde kaders. Discussies over het naleven van de gewenste milieu- en arbeidsnormen hier in Nederland, maar met name elders in de wereld, zijn dan ook aan de orde van de dag.

II. Wat is MVO?

Maatschappelijk verantwoord ondernemen klinkt erg abstract, maar in de praktijk is niets minder waar: het gaat over wat wij -de consument- in de supermarkt in het mandje leggen en onder welke omstandigheden dat gemaakt is. Sterker nog, het kan gaan over ieder product dat over de Nederlandse toonbank gaat en de vraag in hoeverre wij hebben betaald, of beter, bereid zijn te betalen voor ‘alle’ kosten van het product. MVO gaat dus ook over ons, de *consument* in Nederland. Alle consumenten om precies te zijn, van de aankopen van individuele burgers tot grootgebruikers als de overheid en bedrijven. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is een dynamisch begrip en vraagt derhalve maatwerk.

Over de precieze definitie van MVO wordt nog altijd gediscussieerd, ook in overheidsgelederen. De Sociaal Economische Raad (SER) hanteerde in 2000 de volgende definitie: ‘MVO is de zorg voor maatschappelijke effecten van het functioneren van de onderneming’ De SER werkt dat als volgt uit:

1. Het bewust richten van de ondernemingsactiviteiten op waardecreatie in drie dimensies, people, profit, planet en daarmee op de bijdrage aan de maatschappelijke welvaart op langere termijn;
2. een relatie met de verschillende belanghebbenden onderhouden op basis van doorzichtigheid en dialoog, waarbij antwoord wordt gegeven op gerechtvaardigde vragen uit de maatschappij.

Een andere definitie is afkomstig van het MVO Platform, een samenwerkingsverband van 35 maatschappelijke organisaties en vakbonden: “MVO is een resultaatgericht proces waarbij een bedrijf over de gehele keten van zijn activiteiten verantwoordelijkheid neemt voor de effecten van deze activiteiten op sociaal, ecologisch en economische gebied, daarover verantwoording aflegt en de dialoog aangaat met belanghebbenden”. Een definitie vaststellen voor een dynamisch terrein als MVO kan een doelstelling op zich zijn. Het kabinet kiest er vanuit pragmatisme voor de eerder gehanteerde

definitie van de SER te blijven gebruiken, omdat het de meest eenvoudige, met het grootste bereik is, zonder overigens afbreuk te willen doen aan de andere bestaande (internationale) definities.

Kenmerken van MVO

Om MVO als begrip tastbaar en herkenbaar te maken is een definitie alleen niet genoeg, een nadere interpretatie van MVO is van belang. Dit kabinet hanteert de volgende kenmerken:

In de eerste plaats kent MVO een drietal dimensies: 1. het gaat om de afweging tussen sociale, ecologische en economische aspecten. 2. hier (in Nederland) en daar (elders ter wereld) 3. en verspreid over meer generaties (tijdsdimensie).

Het besef dat op maatschappelijk verantwoord ondernemen *loont*, voor bedrijf, mens, dier, milieu en maatschappij, groeit. Het integreren van MVO in bedrijfsprocessen en productontwikkeling zorgt voor een betere binding met klanten, investeerders en werknemers, draagt bij aan de reputatie én het concurrentievermogen van het bedrijfsleven. MVO is vervolgens méér dan het voldoen aan de bestaande (internationale) regelgeving en dat betekent per definitie dat MVO uitgaat van vrijwilligheid. De Nederlandse overheid heeft zoals gezegd voor veel maatschappelijke zorgen specifiek beleid geformuleerd. Er is bijvoorbeeld milieubeleid, beleid om de sociale zekerheid te beschermen, beleid om de integriteit en respect voor de mensenrechten en fundamentele vrijheden te bevorderen en beleid op ontwikkelingssamenwerking. Vaak worden bedrijven door de maatregelen binnen deze beleidsterreinen geraakt. Specifieke regelgeving is noodzakelijk om juridisch helder te zijn en handhaafbaarheid mogelijk te maken.

Het samenbrengen van alle rechten en plichten van ondernemers op alle mogelijke maatschappelijke terreinen in één wetgevend kader is onmogelijk, laat staan afdwingbaar in de gehele wereld. Het is daarbij ook nog de vraag of wetgeving altijd de adequate oplossing is voor het oplossen van maatschappelijke kwesties. Het spreekt voor zich dat bedrijven zich, daar waar zij geraakt worden door specifieke regelgeving in Nederland of elders, zich in elk geval aan hun verplichtingen houden. Regelgeving is dus het *vertrekpunt* voor MVO. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is in zijn essentie dan ook bovenwettelijk.

Hoe werkt MVO dan? Het is een afwegingskader, een handelingsperspectief voor ondernemers. Bij iedere stap dient de onderneming zich af te vragen wat de invloed is op de omgeving en vervolgens zich deze invloed aan te trekken in haar doen en laten. MVO is dus iets wat zich uit in het *gedrag* van ondernemers.

In de loop der jaren is dit afwegingskader wel in een aantal (internationale) referentiepunten of normen gevat, zoals bijvoorbeeld de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, het VN Global Compact en de Tripartiete Verklaring voor Multinationale Ondernemingen van de IAO om het gedrag van bedrijven in een perspectief te kunnen plaatsen. Essentieel is dat het afwegingskader constant onderhevig is aan nieuwe ontwikkelingen en denkbeelden, niet in de laatste plaats omdat (internationale) regelgeving ook steeds in beweging is. De (internationale) referentiepunten zijn eveneens continu onderwerp van discussie.

Vaak zijn die discussies ook nog eens regionaal en cultureel bepaald. Westerse ideeën over MVO zijn in het oosten niet altijd vanzelfsprekend en andersom. Iedere sector staat daarnaast voor andere maatschappelijke uitdagingen. Het grootbedrijf staat voor andere uitdagingen dan het MKB. MVO in de spijkerbroekenindustrie werkt anders dan in de tropisch hardhoutsector. Het *business to business* segment is anders dan het *business to consumer* segment. MVO is dus bovenal maatwerk!

Een laatste aspect van MVO is dat de invulling ervan in de meest geïntegreerde vorm terugkomt in de kernactiviteiten van de onderneming. Het gaat dan bijvoorbeeld om de keuze van een onderneming om die leverancier te kiezen mét een sociaal plan voor zijn werknemers of de keuze van een onderneming om haar activiteiten te (ver)plaatsen naar een locatie waar er minder of geen schade aan het milieu wordt aangericht.

III. De stand van zaken: de actualiteit en de prestaties van Nederlandse bedrijven

Van de definitie naar de stand van zaken. In 2001 werd al aangekondigd dat MVO een blijvend verschijnsel zou zijn. Anno 2007 kan deze aanname zonder twijfel opnieuw worden onderschreven. Zowel internationaal als nationaal staat MVO volop in de aandacht. De acht grootste geïndustrialiseerde landen (G8) namen uitgebreide conclusies aan met betrekking tot MVO op 7 juni jl. Ook het Europees Parlement onderstreepte begin 2007 het belang van MVO in een uitgebreide resolutie³.

Opvallend is de langzame verschuiving in de discussie van een defensief, het voorkomen van een slechte reputatie, naar een positief karakter, waarbij MVO wordt gezien als kwaliteitsverbetering van de onderneming en zelfs als marktkans. MVO gaat niet langer over het keurig registreren van wat er gedaan wordt op de “people, planet and profit” in een verslag. MVO gaat over het integreren van de ‘triple P’- gedachte in het bedrijfsproces en productontwikkeling en dat blijkt ook nog eens winstgevend.

³ European Parliament resolution of 13 March 2007 on corporate social responsibility: a new partnership (2006/2133 (INI))

Onderzoek indiceert dat MVO op de lange termijn 11 tot 15% rendabeler is dan niet-duurzaam ondernemen⁴. De businesscase voor MVO wordt meer en meer onderbouwd: nieuwe duurzame producten (spijkerbroeken van brandnetels, slaafvrije chocolade, zelfs afval is verkoopbaar⁵) worden ontworpen en bemachtigen een plekje in een zeer dynamische markt.

Ik constateer dat grote Nederlandse bedrijven internationale voorbeelden zijn voor wat betreft MVO. Het zijn vaak deze bedrijven die in ontwikkelingslanden de ecologische en sociale lat een stukje hoger leggen. Voor Philips, Unilever, TNT en Akzo Nobel vertalen de inspanningen zich in een nummer één notering voor hun sector in de Dow Jones Sustainability World Indexes⁶.

Voor het MKB loopt het beeld uiteen. Uit onderzoek van het EIM onder MKB-ondernemers tot honderd werknemers blijkt dat 68% van de ondernemers bekend is met het begrip MVO. 81% van de respondenten geeft aan dat het management van hun bedrijf tamelijk tot zeer positief staat tegenover MVO. Hoewel ruim tweederde van de ondernemers bekend is met het begrip MVO geeft slechts eenderde van het MKB aan het gevoel te hebben MVO-activiteiten uit te voeren. Opvallend is echter dat volgens dezelfde respondenten 61% van door het EIM voorgelegde MVO-activiteiten worden uitgevoerd. Veel MKB-bedrijven ondernemen dus MVO-activiteiten maar benoemen het niet als zodanig. Het onderzoek wijst voorts uit dat MKB-bedrijven die MVO-activiteiten uitvoeren dit doen omdat het loont (41%) of omdat het hoort (38%). De financiële en zakelijke dienstverleners en de industrie lopen binnen het MKB voorop bij het ontplooiën van MVO-activiteiten.

Het midden- en kleinbedrijf speelt een sleutelrol op het gebied van MVO en duurzame ontwikkeling. Zij kunnen innovatief en flexibel inspelen op nieuwe ontwikkelingen en markten. MKB-bedrijven betrekken hun mensen veelal uit de directe omgeving en dat betekent dat ze nauw verbonden zijn met de lokale gemeenschap en de buurt waarin zij gevestigd zijn. Het is in ieder geval zeker dat MVO leeft onder Nederlandse bedrijven.

IV. Waarheen met MVO en het MVO-beleid: inspireren, innoveren, integreren

Met al deze positieve ontwikkelingen rijst de vraag of overheidsoptreden dan nog wel nodig is. Het antwoord luidt: ja, want we zijn er nog (lang) niet. Het Voortgangsonderzoek naar aanleiding van ruim 5 jaar MVO-beleid, laat een duidelijke stap voorwaarts zien en geeft aan dat er behoefte is aan verbreding en verdieping.

⁴ Ronald van Dijk en Annika Wong, "Duurzaam Ondernemen economisch zinvol", ESB 27 augustus 2007.

⁵ William McDonough en Michael Braungart, "Cradle to cradle: remaking the way we make things", 2002

⁶ www.sustainability-indexes.com

De belangrijkste conclusies uit het Voortgangsonderzoek waren:

1. Er lijkt zich de afgelopen jaren een trendbreuk te hebben voorgedaan die er toe heeft geleid dat bedrijven beter aanspreekbaar zijn op MVO. Ten aanzien van bekendheid en bewustwording rond MVO is veel gerealiseerd. Er is een breed scala aan richtlijnen en instrumenten ontwikkeld, Nederland scoort internationaal gezien voor het AEX genoteerde grootbedrijf relatief goed en binnen zowel het MKB, het grootbedrijf als het internationaal opererende bedrijfsleven is een groot aantal MVO-initiatieven ontplooid. Maar MVO is nog zeker geen gemeengoed. Het aantal bedrijven dat werkelijk aan de slag is met MVO lijkt toch nog voorbehouden aan een vrij beperkte kopgroep.
2. De toenmalig beoogde doelstelling van het kabinet (de ontwikkeling van MVO versnellen c.q. stimuleren) is bereikt. De toenmalige ambitie van het kabinet (alle bedrijven doen aan MVO) echter nog niet.
3. Enkele belangrijke trends op het gebied van MVO kunnen in de komende periode leiden tot een belangrijke versnelling van het proces om MVO meer gemeengoed te maken. Het gaat dan onder meer om de trends “van niche naar mainstream”, ketenverantwoordelijkheid, de groeiende rol van de financiële sector en duurzaam inkopen door de overheid.
4. De overheid is, naar de mening van bedrijven en NGO's, tekortgeschoten als inspirator en voorbeeld op het gebied van MVO. Hierbij speelt onder meer een rol dat duurzaam inkopen tot op dat moment slechts beperkt van de grond was gekomen.
5. Verschillende recente ontwikkelingen en initiatieven wijzen op een belangrijk momentum voor een meer ambitieuze overheid op het gebied van MVO en duurzaamheid.
6. Er is een toenemende behoefte aan een aanpak op maat, een branchegerichte praktische vertaling van MVO, zowel voor het grootbedrijf als het MKB.

Hoe ziet de toekomst eruit voor MVO? En hoe nu verder met het beleid van de overheid? De drie p's van duurzaamheid, people, planet en profit zijn bekend. In haar inaugurele rede stelt Cramer: “Het stadium waarin duurzaam ondernemen verkeert niet meer is ‘wat het inhoudt en hoe een bedrijf hierover kan rapporteren’. De uitdaging waarvoor bedrijven nu staan, is om maatschappelijk verantwoord ondernemen dusdanig te verankeren, dat het leidt tot brede betrokkenheid binnen de organisatie en tot verdergaande vernieuwing op het gebied van duurzame ontwikkeling”⁷. De integratie van MVO in het denken en doen van de ondernemer is een proces. Dit proces gaat een nieuwe fase in, die zich het best laat omschrijven aan de hand van drie i's: inspireren, innoveren, integreren.

⁷ Jacqueline Cramer, “Duurzaam Ondernemen, van defensief naar innovatief”, inaugurele rede bij de aanvaarding van het ambt van Gewoon Hoogleraar Duurzaam Ondernemen, in het bijzonder in relatie tot innovatieprocessen in het bedrijfsleven aan de Faculteit Geowetenschappen van de Universiteit van Utrecht, 20 november 2006.

De drie i's

De eerste i is van inspireren en wordt ingegeven door de conclusie uit het Voortgangsonderzoek dat in Nederland al veel bereikt is ten aanzien van bekendheid en bewustwording rond MVO, mede ook vanwege de oprichting van het kenniscentrum MVO Nederland. Toch is het aantal bedrijven dat werkelijk aan de slag is met MVO nog een beperkte kopgroep. “MVO *hoort*” is nog zeker niet overal het devies maar daar moet het wel heen. Het bevorderen van kennis en bewustwording door het verstrekken van informatie over MVO vanuit de overheid moet dan ook een wezenlijk onderdeel van het MVO-beleid blijven.

Bewustwording is de belangrijkste, maar ook moeilijkste stap in het bevorderen van MVO. Het betekent namelijk dat een ondernemer zich realiseert dat winst maken wordt gekoppeld aan zijn verantwoordelijkheid op milieu en sociaal terrein én dat dit soms keuzes met zich mee kan brengen die in kunnen gaan tegen economische principes van de vrije markt, zoals het streven naar kostenvoordelen. Het erkennen van de dilemma's waar een ondernemer mee kan worstelen is essentieel. Van de koplopers op MVO-gebied kan veel geleerd worden, maar ook de overheid heeft een steentje bij te dragen aan het verspreiden van informatie over MVO en natuurlijk door zelf het goede voorbeeld te geven. **Inspireren** is het sleutelwoord.

De tweede i van innoveren vindt haar oorsprong in de steeds sterker wordende ontwikkeling om MVO aan het bedrijfsproces en productontwikkeling te koppelen. Het besef dat op deze manier MVO *loont*, voor bedrijf, mens, dier, milieu en maatschappij, groeit. Het integreren van MVO in bedrijfsprocessen en productontwikkeling zorgt voor een betere binding met klanten, investeerders en werknemers, draagt bij aan de reputatie én het concurrentievermogen van het bedrijfsleven. Meer en meer ondernemers springen in een markt waarin volop wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van nieuwe duurzame processen en producten.

Innovatie is een belangrijke aanjager van MVO geworden als manier om maatschappelijke oplossingen aan te reiken, maar ook andersom geldt dat MVO aanjager is van innovatie. Nederlandse bedrijven lopen voorop in deze ontwikkeling (zie de eerder genoemde internationale sustainability indices) en profiteren ervan. Dit kabinet is zich ervan bewust dat het stimuleren van deze ontwikkeling onze commerciële belangen kan bevorderen in het buitenland. MVO kan het Nederlandse bedrijfsleven op internationale markten onderscheiden, het is een exportproduct, een comparatief voordeel. Binnen Nederland is van belang dat MVO aan innovatie en aan het innovatiebeleid wordt gekoppeld.

De derde i legt de nadruk op het belang van implementeren van goede voornemens. Het gaat er uiteindelijk om MVO systematisch en een logisch onderdeel te maken van de kernactiviteiten, het gaat dus om het **integreren** van MVO. Dit geldt zowel voor het integreren van MVO in het bedrijfsproces en de productontwikkeling (intern) als de integratie van MVO in de bedrijfsketen (extern). Hiervoor zijn in de loop der jaren diverse handreikingen voor en door bedrijven ontwikkeld.

Uit de evaluatie van het Nederlandse MVO-beleid blijkt dat het niet ontbreekt aan het aantal instrumenten, maar dat het juist ontbreekt aan structurele toepassing. Instrumenten, zowel nieuwe als bestaande, moeten concreter en vooral praktisch toepasbaar worden gemaakt opdat ze daadwerkelijk en gericht ingezet kunnen worden door bedrijven, zodat “MVO *blijft*”. Belangrijk daarbij is dat niet gestreefd wordt naar een *one size fits all* oplossing, maar dat rekening wordt gehouden met de diversiteit van het bedrijfsleven en de maatschappelijke uitdagingen waar zij voor staan. MVO is immers maatwerk.

Integreren van MVO geldt ook voor de keten: voor veel bedrijven is de productieketen niet langer een overzichtelijk geheel van een leverancier en een koper. Multinationals maar ook in toenemende mate MKB-bedrijven werken met een heel netwerk aan andere bedrijven, die weer werken voor andere bedrijven. Hoe ga je in dit soort ingewikkelde ketens om met MVO-vraagstukken? Complicerende factor hierbij is dat het niet altijd even gemakkelijk is voor bedrijven én consumenten om de weg te vinden in het immer uitdijende arsenaal van instrumenten, keurmerken en certificaten. Het bundelen en opschalen van de huidige reeks aan initiatieven is cruciaal. Het kunnen vinden en ontwikkelen van meer praktische instrumenten voor MVO (ook in de keten) wordt daarom een belangrijk aandachtspunt voor het MVO-beleid.

Integreren en integraliteit zijn ook voor de overheid van wezenlijk belang. Deze kabinetsvisie geeft dan ook aan wat kabinetsbreed op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen gebeurt en beslaat daarmee tevens de acties van departementen als VROM, SZW, BZ/OS en LNV. De drie i's geven de richting aan van het proces MVO: de basis is gelegd, het is nu tijd om verder te gaan op de ingeslagen weg, te verdiepen, om er een schep bovenop te doen. Dit kabinet wil graag ook aan deze fase bijdragen.

V. Tijd voor actie: wat wil de overheid bereiken en wat gaat de overheid doen om MVO onder Nederlandse bedrijven te bevorderen?

Doelstelling van het MVO-beleid

Voorgaande paragrafen beoogden een uitleg te geven van en richting te geven aan MVO, nu zal worden ingegaan op de rol van de overheid bij het bevorderen van MVO. Hoewel MVO gaat over de

bijdrage die bedrijven kunnen leveren aan het voorkomen of zelfs het oplossen van maatschappelijke problemen (klimaatverandering, armoedebestrijding, bevordering van mensenrechten o.a. op het gebied van arbeidsomstandigheden en -participatie etc.) is de doelstelling van het MVO-beleid primair gericht op het *gedrag* van ondernemers en natuurlijk het beïnvloeden van de attitude richting MVO. Het is daarbij niet de bedoeling dat de overheid op de stoel van de ondernemer gaat zitten. De O in MVO staat voor ondernemen. Marktpartijen hebben in eerste instantie zelf te zorgen voor het vertrouwen dat nodig is om zaken te kunnen doen. MVO vormt een essentieel onderdeel van het opereren van marktpartijen op de markt, of zou dit moeten vormen.

Dit betekent niet dat het MVO-beleid uitsluitend gericht is op ondernemers, ook andere actoren spelen een rol bij het bevorderen van MVO als attitude, zoals consumenten, de financiële sector, aandeelhouders, de sociale partners, NGO's en internationale instellingen zoals de OESO, de IAO of de VN. MVO is een beleidsterrein met vele spelers. In dat opzicht is ook de overheid één van velen. Het kabinet ziet maatschappelijk verantwoord ondernemen als een blijvend verschijnsel. Een verschijnsel om actief te blijven ondersteunen en aan te moedigen.

Bij dit voornemen past een ambitieuze en zo concreet mogelijke doelstelling: *het kabinet wil dat alle bedrijven zich bewust worden van de maatschappelijke effecten en verantwoordelijkheden die ondernemen met zich meebrengt en de kansen die MVO biedt én dat bedrijven zich ook daadwerkelijk inzetten om MVO in hun kernactiviteiten te integreren.*

Zeven ambities voor de overheid⁸

Hoe gaat de overheid deze doelstelling verwezenlijken? Zeven ambities moeten het MVO-beleid gaan dragen en transparant maken. Onder deze ambities zullen de beleidsvoornemens verder worden uitgewerkt. De eerste drie ambities zijn oude bekenden in het MVO-beleid. Deze worden verbeterd en verbreed. In de volgende drie zijn nieuwe activiteiten neergelegd. Een zevende ambitie heeft betrekking op het MVO-gedrag van de overheid zelf en wordt in de volgende paragraaf behandeld.

Met nadruk wordt vermeld dat het hier niet gaat om een uitputtende lijst van activiteiten. Nogmaals, MVO is een beleidsterrein met vele spelers en zeer veel initiatieven. Hieronder wordt ingegaan op de belangrijkste activiteiten van de overheid. In de **bijlage** treft u voorbeelden aan van MVO en deze dient ter illustratie van de veelzijdigheid van MVO en MVO-beleid. Hierin komen ook specifieke initiatieven van diverse actoren en de maatschappelijke thema's (bijvoorbeeld mensenrechten en corruptiebestrijding) terug.

⁸ In de afgelopen periode is de overheid gestopt met een aantal zaken op MVO-terrein, ofwel omdat het om eenmalige impuls ging (zoals het laten opstellen van de Richtlijn 400 door de Raad voor de Jaarverslaggeving) ofwel omdat we inmiddels in een andere fase van het MVO-beleid zitten (zoals het nationaal onderzoeksprogramma MVO).

1. Kennis en bewustwording blijven bevorderen
2. Transparantie en verantwoording verbeteren
3. Aandacht voor de aanjagers van MVO
4. Koppelen MVO aan innovatie
5. Internationale MVO diplomatie versterken
6. Aan de slag met MVO in de internationale keten
7. De voorbeeldrol van de overheid

A) Waar gaan we mee door?

1. Kennis en bewustwording blijven bevorderen

Ambitie: Het kabinet zet in op verbeterde MVO-voorlichting aan bedrijven onder meer via het kenniscentrum MVO Nederland.

Intensivering inzet kenniscentrum MVO Nederland

MVO Nederland is op initiatief van de rijksoverheid in 2004 opgericht en sindsdien actief als wegwijzer en aanjager van MVO bij het MKB. De missie van MVO Nederland is het leveren van kennis, inspiratie, en hulpmiddelen aan het (georganiseerde) bedrijfsleven met als doel zoveel mogelijk ondernemers bewust en actief aan de slag te laten gaan MVO in de kernactiviteiten van hun bedrijf te integreren. MVO Nederland wil eraan bijdragen dat MVO bij elke ondernemer de normaalste zaak van de wereld wordt. Dat people en planet vanzelfsprekende onderdelen worden van alle bedrijfsfuncties zoals productie, inkoop, personeelsbeleid, internationale handel, investeringen en marketing. Dat thema's zoals ketenverantwoordelijkheid, integriteit (het tegengaan van corruptie), klimaatneutraal produceren, arbeidsparticipatie, diversiteit, arbeidsomstandigheden en mensenrechten even zwaar worden meegewogen als reguliere thema's zoals kosten, snelheid en kwaliteit. En dat de onderneming daar op een transparante manier verantwoording over aflegt en met de buitenwereld over communiceert.

MVO Nederland ontsluit op actieve wijze een grote hoeveelheid informatie (o.a. instrumenten, praktijkvoorbeelden, maatschappelijke jaarverslagen, thematische informatie, sector- en branche-informatie). Om het MKB effectief te bereiken werkt MVO Nederland intensief samen met branche- en werkgeversorganisaties. MVO Nederland stelt zich ten doel dat in 2012 bij tenminste 75 intermediaire organisaties MVO is verankerd in beleid, activiteiten en budgetten en dat via deze intermediaire organisaties en met de website tenminste 75.000 tot 100.000 ondernemers worden bereikt. Vanzelfsprekend zal MVO Nederland hierbij samenwerken met andere belangrijke

kennisleveranciers en -netwerken in het MVO-veld zoals de Stichting Samenleving en Bedrijf, maar ook de Kamers van Koophandel, de EVD en intermediaire organisaties.

Het kabinet onderschrijft deze doelstellingen en zal MVO Nederland daartoe ook in de komende kabinetsperiode financieel ondersteunen.

2. Transparantie en verantwoording verbeteren

Ambitie: Het kabinet streeft er naar om op het gebied van MVO-transparantie het Nederlandse bedrijfsleven tot de top van Europa te laten behoren.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven impliceert openheid en een dialoog over de ethische, sociale en milieuaspecten van de bedrijfsvoering en de producten en dienstverlening. Het bevorderen van deze transparantie is dan ook één van de pijlers onder het MVO-beleid.

Het streven naar transparantie heeft pas zin als het zaken betreft die van wezenlijk belang zijn voor een onderneming. Het inventariseren van welke niet-financiële informatie relevant is voor de lange termijn financiële waarde van een onderneming en het kwantitatief maken van deze informatie is van cruciaal belang voor bedrijven. Overigens is er voor het verstrekken van deze informatie met ingang van verslagjaar 2005 een wettelijke basis (artikel 2:391 BW lid 1). Op grond van de implementatie van de Moderniseringsrichtlijn in Nederlandse wetgeving wordt van ondernemingen in het jaarverslag (ook wel directieverslag genoemd) informatie gevraagd over niet-financiële prestatie-indicatoren, met inbegrip van milieu- en personeelsaangelegenheden, voor zover dit noodzakelijk is voor een goed begrip van de ontwikkeling, de resultaten of de positie van de onderneming. Hiermee is de kern van richtlijn 400 (2003) van de Raad voor de Jaarverslaggeving over MVO, destijds op verzoek van het kabinet opgesteld, nu vastgelegd in de wet. Het kabinet kiest er niet voor in aanvulling hierop bepaalde vereisten voor maatschappelijke jaarverslaggeving wettelijk vast te leggen. Daar is het terrein van maatschappelijke jaarverslaggeving ook nog te veel voor in ontwikkeling. Daarom zal het kabinet aan de Raad voor de Jaarverslaggeving vragen om richtlijn 400 te evalueren en indien gewenst tot aanpassing of aanscherping ervan te komen.

Met Global Reporting Initiative (GRI) naar een wereldwijde standaard voor rapportage

Het Global Reporting Initiative (GRI) heeft de afgelopen 10 jaar veel bereikt in het creëren van een mondiale standaard voor het rapporteren over duurzaamheid/MVO. Op dit moment geven bijna 1000 organisaties in meer dan 60 landen aan dat ze de GRI-richtlijnen toepassen. De Nederlandse overheid heeft hierbij een belangrijke faciliterende rol gespeeld door GRI actief te steunen onder andere via huisvesting en projectfinanciering. Deze lijn wordt voortgezet en daarmee worden bedrijven

aangemoedigd om te rapporteren volgens de GRI-richtlijnen. Zo zal GRI bijvoorbeeld worden gevraagd om in 2008 een seminar te organiseren over verslaglegging over MVO in internationale handel met specifieke aandacht voor de transportfase.

Het afleggen van verantwoording over integriteit

Met het oog op corruptiepreventie en -bestrijding zijn de afgelopen tien jaar verscheidene internationale verdragen (VN, OESO, Raad van Europa en EU) tot stand gekomen. Nederland is partij bij al deze verdragen. Uniek is het OESO Verdrag inzake de 'Bestrijding van omkoping van Buitenlandse Ambtenaren in Internationale Zakelijke Transacties'. Dit verdrag is namelijk juridisch bindend, sterker nog het heeft extraterritoriale werking. Nederland heeft in het Wetboek van Strafrecht in 2001 een verbodsbepaling opgenomen die het verdrag implementeert en omkoping van ambtenaren over de landsgrenzen in Nederland strafbaar stelt. Eigenlijk is dit onderdeel van corruptiebestrijding daarmee buiten MVO komen te vallen. Maar omdat corruptiebestrijding veel meer omvat dan het strafrechtelijk bestrijden van het omkopen van ambtenaren, krijgt het hier toch een plaats in het MVO-beleid.

Na inwerkingtreding van het OESO Verdrag is een proces gestart waarbij alle lidstaten werden geëxamineerd in twee fases, eerst de wetgeving en vervolgens de daadwerkelijke implementatie. Begin 2006 is Nederland onderworpen aan een examen (peer review) in het kader van dit verdrag. Nederland zal de komende jaren werken aan de uitwerking van de aanbevelingen uit dit examen, waaronder het versterken van de rol van het Openbaar Ministerie op dit terrein⁹. Strafrecht is zoals gezegd een uiterste middel ter bestrijding van corruptie. Er zal daarom ook ingezet worden op een actieve dialoog met en voorlichting aan bedrijven (bijvoorbeeld door middel van conferenties). In internationaal verband is Nederland actief bij het bevorderen van implementatie van de verdragen in andere landen door middel van het leveren van technische assistentie en de totstandkoming van een internationaal monitoringssysteem (zie ook de bijlage).

Vergroten zichtbaarheid en impact van Transparantiebenchmark

Sinds 2004 laat het Ministerie van Economische Zaken de Transparantiebenchmark jaarlijks uitvoeren. Hierin wordt beoordeeld in welke mate bedrijven verantwoording afleggen in hun jaarverslagen over hun MVO-activiteiten. In 2007 zijn de criteria, in overleg met deelnemende bedrijven en maatschappelijke organisaties, aangepast en er is daarbij meer nadruk gelegd op de kernactiviteiten van ondernemingen. De in oktober aangenomen motie met betrekking tot de Transparantiebenchmark is daarmee reeds uitgevoerd¹⁰. Zo hebben de thema's ketenverantwoordelijkheid, stakeholderdialoog en inbedding van MVO meer gewicht toegekend gekregen en zijn de criteria meer in lijn gebracht met

⁹ Kamerstukken II, vergaderjaar 2005-2006, 30 300 XIII, nr. 97

¹⁰ Kamerstukken II, vergaderjaar 2007-2008, 31 200 XIII, nr.19

het internationale referentiekader voor rapportage (Global Reporting Initiative). Het streven is om in 2010 een stijging van 10% te laten zien in de scores ten opzichte van 2007. Het kabinet heeft daarnaast de ambitie om de Transparantiebenchmark te laten uitgroeien tot hét nationale ijkpunt op het gebied van transparantie in het bedrijfsleven. In de komende jaren zal het kabinet de Transparantiebenchmark actief bij collega's in Europa onder de aandacht brengen.

Voor drie jaar een impuls aan het Nationaal Contact Punt de OESO-richtlijnen

In het kader van nadruk op verantwoording speelt het Nationaal Contact Punt (NCP) voor de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen een belangrijke rol. Het NCP fungeert als bemiddelingsplatform bij vermeende schendingen van de OESO-richtlijnen, geeft helderheid over de toepassing van de richtlijnen en draagt als zodanig bij aan transparantie en verantwoording over MVO. In 2006 is aangekondigd het NCP te vernieuwen en een impuls te willen geven aan dit instrument¹¹. In lijn hiermee heb ik voorjaar 2007 de leden voor het NCP aangezocht. Het nieuwe en onafhankelijke NCP is in de zomer van 2007 van start gegaan. De komende jaren dient aantoonbare verbetering te zijn geboekt bij het behandelen van meldingen (vooral op tijdigheid en helderheid van procedures) en moet de bekendheid van de OESO-richtlijnen aanmerkelijk zijn vergroot. Ik wil over drie jaar het functioneren van het nieuwe NCP toetsen aan deze doelstellingen.

3. Aandacht voor de aanjagers van MVO

Ambitie: Door het versterken van de samenwerking tussen de aanjagers van MVO en de overheid, wil het kabinet andere spelers in het MVO-veld maximaal activeren. Aanjagers zijn de bedrijven die voorop lopen met MVO (koplopers), NGO's, de sociale partners, aandeelhouders, de financiële sector, private fondsen en de consument.

De versnelling inzetten samen met koplopers

Bedrijven die voorop lopen met MVO zijn een inspiratie voor het "peloton". De koplopers leggen de drempel voor goed MVO-gedrag steeds hoger. Hiermee wordt het "peloton" gestimuleerd, maar ook de koplopers zelf. Er ontstaat namelijk meer en meer druk in de markt zich blijvend te onderscheiden op MVO-gebied, waardoor "duurzame concurrentie" wordt aangemoedigd in de markt. Dit belooft creativiteit en duurzame innovaties. Via MVO Nederland zal bewust worden samengewerkt met deze koplopers om het concurrentievoordeel van MVO te verhelleren en te versterken. Koplopers zullen worden aangezocht om als ambassadeurs te gaan fungeren, te gaan samenwerken met andere koplopernetwerken (Social Venture Network, Koploperloket VROM/EZ, SenterNovem, Stichting

¹¹ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 30 800 XIII, nr.30

Samenleving & Bedrijf). Ook zal gebruik gemaakt worden van de ervaring die is opgedaan met transitie management (bijvoorbeeld op het terrein van duurzame energie). Kennisdeling tussen al deze netwerken is het eerste uitgangspunt. De ambitie is de komende jaren met welwillende koplopers gezamenlijk aan een MVO-versnelling (van 'niche naar mainstream') te werken. Ook de kabinetsdoelstelling van 100% duurzaam inkopen zal een versterking betekenen voor de positie van koplopers.

Non gouvernementale organisaties (NGO's) en de sociale partners sterker betrekken in en bij het MVO-beleid

NGO's lopen als actievoerders en dialoogpartners voorop in het MVO-debat, maken misstanden bekend en informeren het publiek. NGO's en de sociale partners zijn ook actief bij het ontwikkelen van praktische MVO-instrumenten en handelingsperspectieven voor het bedrijfsleven. Zo heeft het MVO platform begin dit jaar een nieuwe versie van het MVO-Referentiekader uitgebracht, een handzame gids met daarin de laatste inzichten op MVO-gebied. Om de discussie over MVO te stimuleren financiert de overheid maatschappelijke organisaties en projecten, bijvoorbeeld via de SMOM-regeling (Subsidieregeling Maatschappelijke Organisaties en Milieu van VROM).

Ook in het kader van het mensenrechtenbeleid (VN-rapporteur mensenrechten) en ontwikkelingssamenwerking wordt financiële steun geboden. De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking ondersteunt via de Nederlandse NGO's en vakbeweging (o.a. Fair Trade Original, Max Havelaar en de Schone Kleren Kampagne) capaciteitsopbouw van lokale partners om zich te organiseren en een effectieve lobby naar bedrijven en overheden mogelijk te maken. Dit vanuit de gedachte dat de totstandkoming van een sterk maatschappelijk veld een bijdrage kan leveren aan de totstandkoming van MVO ook in ontwikkelingslanden. Transparantie en een multistakeholder dialoog zijn daarbij belangrijke kernwaarden. Naast alle reguliere contacten met deze aanjagers, wil ik de komende periode deze aanjagers sterker betrekken door minimaal twee keer per jaar, samen met het bedrijfsleven, structureel stil te staan bij de voortgang in het MVO-beleid. Om het belang van maatwerk bij MVO te benadrukken wil ik dat doen rond een specifiek actueel thema (bijvoorbeeld kinderarbeid) of sector. Hierbij wil ik specifieke dilemma's aan de orde brengen en met alle betrokkenen kijken naar gezamenlijke oplossingen die vervolgens sectoraal en/of thematisch nader kunnen worden uitgewerkt.

De MVO-energie vasthouden en uitbouwen in de financiële sector

Uit onderzoek van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) blijkt dat de aandacht voor duurzaam sparen en beleggen toeneemt. Duurzaam beleggen groeide in 2006 met 19% tot 3,3 miljard euro. Duurzaam sparen groeide in 2006 met 21% tot 8 miljard euro. Voor zowel

duurzaam sparen als beleggen geldt dat de respectievelijke marktaandelen nog beperkt zijn, maar de trend laat een onmiskenbare sterke stijging zien.

In het Voortgangsonderzoek “terugblikken en vooruitzien”¹² wordt aangegeven dat de financiële sector een belangrijke rol zal spelen om MVO verder te verankeren. Hierbij ligt een belangrijke rol voor de Nederlandse financiële sector, waarbij de grote institutionele beleggers de grote spelers zijn¹³. De pensioenkoepels (Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen, Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen en de Unie van Beroepspensioenfondsen) hebben een commissie ingesteld die voor de gehele pensioensector met concrete aanbevelingen en handvatten komt om het thema “duurzaam beleggen” stevig op te pakken. De commissie staat onder voorzitterschap van professor Hummels, auteur van het rapport “De kracht van pensioenfondsen”¹⁴.

Via kredietverstrekking, projectfinanciering en beleggingen kunnen financiële instellingen invloed uitoefenen op de MVO prestaties van klanten (bedrijven en organisaties). In opdracht van VROM is het onderzoek “From Principle to Credit Risk”¹⁵ gestart. In dit onderzoek wordt ingegaan op de businesscase in de financiële sector. De aanbevelingen van dit rapport aan de overheid zullen in het voorjaar 2008 met uw Kamer worden gedeeld.

De rol van private fondsen

Ook private fondsen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan MVO, zowel via hun investerings- als beleggingsstrategie. Het gaat hierbij zowel om private investeringsfondsen als om zogenaamde "algemeen nut beogende instellingen" (ANBI's). Het kabinet zal periodiek overleg voeren met het SBF ("Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie"). Hierbij zal de bijdrage vanuit deze organisaties aan MVO één van de mogelijke gespreksonderwerpen zijn.

MVO en corporate governance

In de motie Vendrik/Ouweland wordt gevraagd om te onderzoeken hoe aandeelhouders bijdragen aan maatschappelijk verantwoord ondernemen¹⁶. Hierbij wordt gevraagd om in het bijzonder de bestaande code Tabaksblat tegen het licht te houden en zo mogelijk voorstellen te doen om de code Tabaksblat te

¹² Zie voetnoot 2

¹³ De Nederlandse banksector beheert in totaal bijna 1900 miljard euro, dit is circa vier keer het Nederlandse BBP. Het belegde vermogen van grote institutionele beleggers (pensioenfondsen en verzekeraars) is bijna 1000 miljard euro. Het duurzaam belegde vermogen van grote institutionele beleggers bedraagt circa 5% van hun totaal belegde vermogen. Bron: Milieu Natuur Planbureau (2007) Duurzaamheidsverkenning 2, hoofdstuk 5

¹⁴ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, bijlage bij 30800 XIII, nr. 70

¹⁵ From principle to risk management: The financial sector and climate change: an analysis of approaches to the management of indirect impacts" Sustainable Finance & Insurance en Sustainable Finance Ltd. Opdrachtgever ministerie van VROM, 2007.

¹⁶ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 26485, nr. 45

verbeteren. Aanpassing van de code Tabaksblat op dit moment is echter geen begaanbare weg. De Code is een instrument van zelfregulering en heeft betrekking op bestuur van ondernemingen en de verhouding tussen de verschillende bij dat bestuur betrokken organen. Als alternatief laat het kabinet een onderzoek uitvoeren naar de relatie tussen MVO en corporate governance. In dit onderzoek zal worden gekeken naar de rol van aandeelhouders bij het MVO-beleid van beursgenoteerde én niet-beursgenoteerde bedrijven. Ook worden de belangen van kapitaalverschaffers en overige belanghebbenden bij een onderneming in kaart gebracht. Daarnaast zal het belang van de niet-financiële aspecten, die in toenemende mate de waarde van een onderneming bepalen, aan bod komen. Mede afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zal worden bezien of, en zo ja in welke vorm, de rol en positie van aandeelhouders bij MVO kan worden meegegeven aan een nieuwe commissie Corporate Governance, wanneer in 2008 zou worden besloten een dergelijke commissie in te stellen.

Remuneratie en duurzaamheid

Uit het onderzoek “Remuneratie en duurzaamheid”¹⁷ van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) blijkt dat in Nederland enkele beursgenoteerde ondernemingen duurzaamheidprestaties van de onderneming koppelen aan (een gedeelte van) de variabele beloning van de Raad van Bestuur. Deze koppeling kan een sterke impuls geven aan het internaliseren van MVO in de bedrijfsvoering. Uit het onderzoek blijkt ook dat er nog weinig publiek toegankelijke informatie is over deze koppeling en er in toenemende mate belangstelling voor is. Daarom zal deze koppeling door het geven van praktische handvatten voor toepassing breder onder de aandacht gebracht worden. Dit betekent o.a. dat in samenspraak met de VBDO een instrument wordt ontwikkeld dat via internet beschikbaar zal zijn.

Betrouwbare en verifieerbare informatie voor consumenten

Consumenten zijn onmisbaar als aanjagers van MVO. Robuuste signalen van kritische consumenten wil geen enkele ondernemer negeren. Het is de consument die de producent motiveert zijn producten verder (duurzaam) te innoveren. De burger achter de consument heeft vaak goede bedoelingen, maar eenmaal in de winkel blijkt de prijs toch doorslaggevend. Consumenten die hechten aan MVO hebben vooral handelingsperspectieven nodig. Naast een laagdrempelig aanbod aan verantwoorde producten, hebben zij behoefte aan betrouwbare (onafhankelijke) en heldere keuze-ondersteunende informatie over de wijze waarop producten tot stand zijn gekomen en over het MVO-beleid van retailers en producenten. Veel of rooskleurige informatie is niet voldoende, deze consument wil inzicht in hoe het echt zit met het keurmerk, het certificaat of de claim op de bedrijfswebsite. Voor deze consument wil ik mijn best doen.

¹⁷ http://www.vbdo.nl/files/download/28/remuneratie_en_duurzaamheid.pdf

Allereerst wil ik het bedrijfsleven oproepen vooral betrouwbare (verifieerbare) informatie te verstrekken over MVO (ook in de keten), met name als bijvoorbeeld de Consumentenbond daarom vraagt in zijn vergelijkende warenonderzoeken. Om de transparantie van MVO en de voortgang in het verduurzamen van de keten te stimuleren wil ik actief in gesprek gaan met sectoren. Ik zal daarbij, indien nodig, het nieuwe Initiatief Duurzame Handel vragen om een casus op te pakken of inspanningen te steunen (zie onder B, thema 6). Het voorkomen en aanpakken van misleidende claims op 'duurzaamheid' wordt daarnaast een speerpunt in het consumentenbeleid van mijn ministerie. Zo zal de Consumentenautoriteit scherper gaan controleren op deze claims op basis van de wet Oneerlijke Handelspraktijken.

Tot slot wil ik mij inzetten voor meer transparantie van de talrijke keurmerken en certificaten die inmiddels ten aanzien van MVO beschikbaar zijn. De 'keurmerkensite' gaat in 2008 online op www.consuwijzer.nl. Op deze site kan voor een keurmerk worden nagegaan op welke criteria (bijvoorbeeld kinderarbeid) een product wordt gecontroleerd. De keurmerkensite beoogt zo een gids te zijn voor de consument in onder andere de diverse duurzaamheidskeurmerken die inmiddels bestaan. Het is daarnaast belangrijk dat er meer en beter wordt samengewerkt tussen de keurmerken. Mijn streven is in overleg met betreffende organisaties ook te komen tot daadwerkelijk minder en beter inzichtelijke keurmerken. Ook hier kan het Initiatief Duurzame Handel een rol spelen.

B) Wat gaan we extra doen?

4. Koppelen MVO aan innovatie

Ambitie: Door koppeling van MVO en innovatie wordt duurzaamheid in het dagelijkse handelen van burgers en bedrijven geïntegreerd.

Betere benutting van innovatie om maatschappelijke vraagstukken op te lossen

De koppeling van duurzaam ondernemen en innovatieprocessen binnen bedrijven verdient meer aandacht. Tot op heden heeft de nadruk bij duurzaam ondernemen vooral gelegen op het zeker stellen van reputatie en het invoeren van de benodigde procedures en incrementele innovaties. Om de maatschappelijke doelen op het gebied van duurzame ontwikkeling te bereiken, moeten bedrijven insteken op een uitdagende, strategische aanpak gericht op verdergaande innovaties. De kunst is om economische ontwikkeling zo te verbinden met nieuwe, slimmere technologieën dat deze tegemoet komen aan de kwaliteit van leven voor huidige en toekomstige generaties¹⁸.

¹⁸ Zie voetnoot 7.

Met het project Nederland Ondernemend Innovatieland¹⁹ wil het kabinet de concurrentiekracht van Nederland vergroten én belangrijke maatschappelijke vraagstukken aanpakken. Deze twee doelen hangen nauw samen. De samenleving is immers gebaat bij duurzame en innovatieve bedrijvigheid die meehelpt maatschappelijke vraagstukken op te lossen. En daar gaat het bij MVO nu juist ook om: de bijdrage van bedrijven aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Het is een opdracht voor ons allen om voldoende grondstoffen over te laten voor de generaties na ons, er voor te zorgen dat lucht, bodem en water schoner worden en er voldoende gezond voedsel is voor iedereen. Er liggen concrete kansen voor duurzame ontwikkeling en dat betekent dat ondernemers met innovatieve oplossingen en producten komen die met een gerust hart gekocht kunnen worden. Duurzame ontwikkeling hoeft ook niet per definitie duurder te zijn als er slimme oplossingen bedacht worden. Het samengaan van eco-efficiency en economische efficiency toont dit aan. Een voorbeeld hiervan is de succesvolle scheepsverf die door Akzo Nobel is ontwikkeld en zorgt voor minder weerstand bij het varen. Op deze manier worden brandstof én kosten bespaard.

MVO en innovatie koppelen in de bestaande subsidie-instrumenten

De innovatievouchers zijn een succesvol instrument om op een laagdrempelige manier innovatie in het MKB te bevorderen. Er zijn door verschillende groeperingen suggesties gedaan over de werkingssfeer van de vouchers en om de verstrekking van de vouchers te koppelen aan een MVO-element. Deze suggesties worden betrokken bij de evaluatie van de vouchers. Mede op basis van de uitkomsten van de evaluatie zal worden bezien hoe de vouchers in 2008 ingericht gaan worden. Overigens kunnen de vouchers in theorie nu al gebruikt worden voor duurzaamheid/MVO maar in de praktijk wordt hier nog niet veel gebruik van gemaakt. Daarnaast zal bij het doorlichten van het subsidie-instrumentarium ter bevordering van innovatie MVO worden meegenomen.

MVO in wetenschap en onderwijs

Wetenschappelijk onderzoek, zowel nationaal als internationaal, is van essentieel belang voor een verdere doorbraak van MVO. Het gaat daarbij onder meer om het nog scherper krijgen van het businessmodel en de beschikbaarheid van data over de impact van MVO op de omgeving. In 2005 werd aan wetenschappelijke kennisontwikkeling over MVO bijgedragen door ondersteuning van het ministerie van Economische Zaken van het nationale onderzoeksprogramma MVO waar zeven universiteiten aan hebben samengewerkt²⁰.

Ook het (ondernemerschaps)onderwijs kan een belangrijke rol vervullen bij het vergroten van kennis en vaardigheden over en de houding ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen. In

¹⁹ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 27406, nr. 112

²⁰ Kamerstukken II, vergaderjaar 2004-2005, 26485, nr. 34.

alle geledingen van het onderwijs wordt momenteel in toenemende mate aandacht besteed aan ondernemerschap. Ook het kabinet maakt hier de komende jaren in ruime mate middelen voor vrij. Bij veel initiatieven op het gebied van onderwijs en ondernemerschap wordt er expliciet aandacht besteed aan MVO, hetgeen het kabinet toejuicht.

5. Internationale MVO diplomatie versterken

Ambitie: Door een actieve voortrekkersrol van Nederland in internationale gremia werken aan de totstandkoming van coherente, transparante en toepasbare richtlijnen voor MVO alsmede de bewustwording van het belang van MVO bij andere landen.

MVO inherent onderdeel van bevorderen internationaal ondernemen en economische diplomatie (o.a. economische missies)

MVO wordt in *alle* handelsbevorderende activiteiten van de overheid geïmplementeerd. MVO Nederland zal hiervoor nauw gaan samenwerken met de EVD, de ambassades en de Kamers van Koophandel. MVO wordt daarnaast standaard onderdeel van *alle* economische diplomatieke missies (economische missies) van het Ministerie van Economische Zaken. In de komende beleidsbrief internationaal ondernemen zal hier nader op worden ingegaan.

Voor een aantal prioritaire landen (Turkije, Rusland, India, China, Golfstaten) wordt daarnaast een bredere agenda van samenwerking, kennisuitwisseling en dialoog over MVO opgezet. De samenwerking met China op het vlak van MVO een structurele vorm geven, is daarbij de eerste prioriteit. Op dit moment wordt onderzocht wat hiervoor de beste aanpak is. Uitgangspunt in de diplomatieke betrekkingen zal zijn dat MVO voor alle partijen van belang is, een win-win situatie oplevert. Bovendien biedt MVO ons een kans om ons op internationale markten te onderscheiden. Nederland loopt hierin voorop. Op bedrijvenmissies met leden van het kabinet gaan alleen bedrijven mee die aanspreekbaar zijn op maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zowel tijdens de voorbereiding van de missie, als tijdens de missie zelf wordt het belang van naleving van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen expliciet onder de aandacht van de bedrijven gebracht. Concreet betekent dit dat bedrijven de richtlijnen krijgen aangeboden, in een bijgaande brief en tijdens een voorbereidingsbijeenkomst wordt het belang van naleving onderstreept, en waar mogelijk is er een specifiek MVO onderdeel in het programma van de missie zelf.

Ook andere internationaal opererende ministeries nemen, waar relevant, MVO mee in de activiteiten in het kader van bilaterale samenwerking waarbij het bedrijfsleven is betrokken.

Nederland speelt een voortrekkersrol in internationale gremia

De internationale component van het MVO-beleid concentreert zich op de internationale fora waarin enerzijds MVO-normen worden ontwikkeld, anderzijds MVO-normen worden vertaald naar meer praktische aanwijzingen voor bedrijfsleven en overheid (toepasbaarheid). Nederland is actief in onder andere de OESO (OESO-richtlijnen en OESO-Verdrag tegen omkoping van buitenlandse ambtenaren in internationale handelstransacties), de VN (mensenrechtenraad, Conventie tegen Corruptie en Global Compact), de Internationale Arbeidsorganisatie (Decent Work Agenda) en ISO (ISO 26000). Nederland speelt in deze gremia vaak een voortrekkersrol. In de bijlage is een aantal voorbeelden hiervan uitgewerkt.

Voor het bedrijfsleven, dat zich uiteindelijk moet conformeren aan die normen/richtlijnen, is het niet makkelijk door de bomen nog het bos te zien. Nederland zal zich daarom vooral inzetten voor initiatieven die bijdragen aan *coherentie* tussen richtlijnen (zoals mogelijk ISO 26000). Dit wil niet zeggen dat gestreefd wordt naar één richtlijn voor MVO voor alle bedrijven. Nogmaals, MVO is maatwerk en niet te vangen in één richtlijn. Wel is het van belang dat *tussen* de verschillende gremia (coherentie) goed wordt samengewerkt om overlap en duplicering van initiatieven te voorkomen. Zo is er op dit ogenblik nog te weinig coherentie tussen de inspanningen van de internationale gemeenschap om de mensenrechten te bevorderen en de MVO-activiteiten van bedrijven op dit gebied: Nederland zal initiatieven ondernemen om de dialoog met het bedrijfsleven hierover zowel op nationaal als op internationaal niveau te versterken in samenspraak met de diverse mensenrechtenorganisaties²¹.

Het overzichtelijk aanbieden én praktisch vertalen van de diverse internationale leidraden zal actief opgepakt worden tezamen met een tweetal belangrijke voorlichters op het terrein van MVO: MVO Nederland en de EVD.

Europa

Ook binnen Europa worden de banden aangehaald op het gebied van MVO. Van de Europese koplopers zoals het Verenigd Koninkrijk en Zweden zijn lessen te leren. Zo is het Nederlandse Initiatief Duurzame Handel geïnspireerd op het Ethical Trading Initiative van het VK. Zweden heeft vorig jaar de banden met China aangehaald op het terrein van MVO. Het zijn daarnaast ook spelers met wie samen opgetrokken kan worden naar brede en internationaal gedragen initiatieven op het MVO-beleidssterrein. Nederland zal met deze landen blijven pleiten voor Europese aandacht voor MVO bij de Europese Commissie. Naast een goede follow-up van de in 2006 verschenen mededeling over MVO, zal Nederland zich ook inzetten voor aandacht voor MVO op andere Europese

²¹ Kamerstukken II, vergaderjaar 2007-2008, 31263, nr. 1

beleidsterreinen zoals in het kader van het Europees Actieplan Duurzaam Produceren en Consumeren en de Decent Work Agenda (IAO).

6. Aan de slag met MVO in de keten

Ambitie: Samen met koplopers streven naar het integreren van MVO in ketenverband.

Ketenverantwoordelijkheid wordt steeds belangrijker voor het bedrijfsleven, zeker in die sectoren waar veel gebruik wordt gemaakt van outsourcing. Productieketens worden daarnaast steeds ingewikkelder. In sommige sectoren zijn het complexe netwerken van externe relaties met andere bedrijven. Transparantie bieden op de maatschappelijke effecten van het ondernemen in de gehele productieketen is, mede vanwege de toenemende internationalisering van de markt, niet gemakkelijk. De vraag is ook hoever de verantwoordelijkheid van een individuele onderneming voor MVO in de keten nu eigenlijk reikt. Een groot bedrijf heeft meer invloed en capaciteit om misstanden in de keten te overzien en aan te pakken dan een klein bedrijf. Misstanden zijn vaak nauw verweven met de algemene staat en stand van de (handhaving van) regelgeving in de gemeente, provincie of het land ter plaatse.

Ketenverantwoordelijkheid is hét actuele begrip in de MVO-wereld, maar zeker geen nieuw begrip. Er zijn reeds talloze initiatieven die de transparantie van productieketens beogen te vergroten en die MVO-kwesties in de keten aanpakken. Voor veel Nederlandse bedrijven geldt dat de vraag niet is *of*, maar *hoe* om te gaan met maatschappelijke misstanden in de productieketen²². De dynamiek in de keten is groeiende, ook zonder overheidsbemoediging, en dat is goed.

SER-advies

Het verduurzamen van ketens is een complex vraagstuk. Op de vraag hoe de overheid hier een bijdrage kan leveren is daarom ook niet gelijk een eenduidig antwoord te geven. Een meer horizontale aanpak van ketenverantwoordelijkheid is een wens die ik herhaaldelijk heb gehoord in gesprekken met zowel bedrijfsleven als maatschappelijke organisaties. Uw Kamer nam in april jl. een motie aan over ketenverantwoordelijkheid²³. Ik heb de SER gevraagd een advies uit te brengen over ketenverantwoordelijkheid en ketenaansprakelijkheid (als onderdeel van het advies over globalisering). Het SER-advies zal in de loop van 2008 beschikbaar komen. Ik wacht dit advies af voor ik nader uitspraak doe over de (al dan niet) nadere invulling van de rol van de overheid bij het bevorderen van ketenverantwoordelijkheid of aansprakelijkheid door bedrijven.

²² “Duurzaam ondernemen uit en thuis”, Jacqueline Cramer, 2005. Publicatie o.b.v. het programma “Duurzaam ondernemen in internationale context” van MVO Nederland.

²³ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 26485, 51

Intensivering bestaande initiatieven Ronde Tafels natuurlijke hulpbronnen en biodiversiteit

In afwachting van het SER-advies zitten we niet stil. Zo zijn de ministeries van VROM, LNV, BZ en OS, soms al jaren, samen actief in zogeheten Ronde Tafels waar wordt gesproken over ketenverantwoordelijkheid in vijf cruciale sectoren: hout, biomassa, vis(meel), palmolie en soja. Met het bedrijfsleven en belanghebbenden wordt gewerkt aan het verbeteren van de transparantie over de productieomstandigheden en natuurlijk het verduurzamen van de ketens. Het kabinet zal deze activiteiten handhaven en intensiveren zoals ook beschreven zal worden in het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal 2.

Initiatief Duurzame Handel

Minister Koenders, minister Verburg, ikzelf, bedrijven, vakbonden en maatschappelijke organisaties ondertekenden op 30 juni jl. de intentieverklaring 'Verkenning voor Initiatief voor Duurzame Handel'²⁴. Deelnemers aan het initiatief willen gezamenlijk werken aan verduurzaming van internationale handelsketens met aandacht voor mens en milieu in ontwikkelingslanden (people, planet, profit).

Het IDH moet een praktische doenersclub worden waarin alle leden actief zijn in de programma's. Het gaat om meedoen en niet om meepraten. De afgelopen maanden is verder onderzoek gedaan naar het draagvlak en de mogelijke richting van het initiatief. Op grond daarvan is recentelijk groen licht gegeven voor het schrijven van een businessplan, en het identificeren van de eerste sectoren waar het initiatief zich op kan richten.

Er is consensus over een aantal uitgangspunten: ten eerste betreft het een multistakeholder initiatief waarbij bedrijven, vakbeweging, NGO's en overheid als gelijkwaardige partners samenwerken. Ten tweede richt het initiatief zich op verbeterprojecten aan het begin van de keten, in ontwikkelingslanden, waarbij partners samen oplossingen zoeken voor geïdentificeerde problemen. Alle partijen brengen kennis, geld en hun netwerken in het Zuiden in. Ten derde is het initiatief *aanvullend* op bestaande sectorale initiatieven zoals de eerder genoemde ronde tafels en heeft een lerende functie. Sectoren die nog aan het begin staan kunnen leren van sectoren die al verder zijn. Volgers kunnen leren van koplopers. Het initiatief zal naar verwachting in de eerste helft van 2008 operationeel worden. Bij de verdere invulling zal mogelijk ook het SER advies ten aanzien van ketenverantwoordelijkheid worden meegenomen.

²⁴ <http://www.mvonderland.nl/nieuws/2824>

Ik vind het bijzonder belangrijk om lessen te trekken uit de wijze waarop de koplopers hun keten beheren, ook voor andere ondernemingen. Hierbij wil ook bezien in hoeverre het mogelijk is dat bepaalde multinationals hun kennis over bepaalde leveranciers in de keten kunnen delen, ook om de auditdruk in de keten te verminderen.

VI. De voorbeeldrol van de overheid

Als inspireren het sleutelwoord is voor de nieuwe fase van MVO, dan zal de overheid op zijn minst het goede voorbeeld moeten geven en zelf ook MVO in haar eigen handelen moeten integreren. De zevende ambitie in het MVO-beleid is dan ook dat dit kabinet een aansprekend voorbeeld wil worden door het consistent en coherent doorvoeren van duurzaamheid in haar bedrijfsvoering en beleid. Op drie manieren: 1. door MVO zelf te integreren in haar kernactiviteiten, 2. door MVO (verder) te integreren in financiële instrumenten die aan het bedrijfsleven worden aangeboden en 3. door het MVO-beleid te plaatsen in het licht van het beleidsprogramma van dit kabinet.

1) Duurzame bedrijfsvoering en duurzaam inkopen

Het kabinet zal binnenkort een Rijksbrede strategie op duurzaamheid neerleggen bij de Tweede Kamer. Hierin zal specifiek worden ingegaan op de wijze waarop de overheid duurzaamheid in alle facetten van de overheidsactiviteiten wil gaan implementeren. Minister Cramer (VROM) neemt hierbij als onderdeel van de verduurzaming van de rijksoverheid de coördinatie van het programma 'duurzaam inkopen' op zich, waar een ambitieuze doelstelling aan is gekoppeld: uiterlijk in 2010 zijn 100% van de inkopen van de rijksoverheid duurzaam²⁵. Ook de andere overheden hebben in het kader van dit programma ambitieuze doelstellingen; semi-overheden, zoals hoger onderwijs en zorg, zal worden gevraagd ook ambities uit te spreken. Momenteel worden duurzaamheidscriteria vastgesteld voor de meest relevante productgroepen die de overheid inkoopt. De criteria richten zich zowel op de milieu-impact als op de sociale impact van productgroepen. Deze criteria zullen qua duurzaamheid zo ambitieus zijn dat een betekenisvolle verschuiving in de markt teweeg wordt gebracht, waarbij wel de mogelijkheden voor concurrentiestelling en draagvlakontwikkeling in de gaten worden gehouden.

Inmiddels zijn er ook overheden die rapporteren over duurzaamheid, zoals het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de gemeente Amsterdam. Het ministerie van Economische Zaken zal deelnemen aan een project waarin wereldwijd met vooroplopende overheden gewerkt wordt aan GRI-richtlijnen die zich specifiek op overheden richten. Hiermee wordt beoogd dat rapporteren over duurzaamheid ook voor publieke organisaties vanzelfsprekend wordt. Het

²⁵ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 30196, nr. 14

kabinet wil in 2008 verantwoording afleggen over hoe het over de volle breedte van het regeeringsbeleid concrete stappen zet naar een duurzame samenleving.

2) MVO versterken in het financieel buitenlandinstrumentarium

De overheid heeft echter meer instrumenten tot haar beschikking waarbij MVO een rol speelt; het financieel buitenlandinstrumentarium. Op basis van het SER advies 'De winst van waarden' heeft de overheid in 2002 een MVO-toetsingskader geïntroduceerd in financieel buitenlandinstrumentarium. De doelstelling van het MVO-toetsingskader is tweeledig; bij projecten een minimumgrens voor bedrijven leggen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en bewustwording van duurzaam ondernemen bij bedrijven vergroten. Afgelopen zomer, vijf jaar na invoering, is de effectiviteit van het MVO-toetsingskader in het bereiken van beide doelstellingen onderzocht, ook op verzoek van de Tweede Kamer.

De conclusies van het onderzoek bevestigen het toenemende bewustzijn van Nederlandse bedrijven van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ook komt duidelijk naar voren dat het MVO-toetsingskader zijn werk als waarborg van een minimum MVO-niveau van de aanvragers goed doet. De MVO toetsing zou evenwel aangescherpt kunnen worden, zodat het ambitieniveau met betrekking tot MVO in de diverse financiële regelingen helderder wordt en ook MVO-inspanningen van bedrijven verder stimuleert. Aanscherping kan door de uitvoerder meer ruimte te geven om additionele land- en sectorspecifieke MVO doelstellingen met bedrijven af te spreken. Actieve inbedding van MVO in de bedrijfsstrategie en aandacht voor de keten binnen het project en het bedrijf behoeft verder inzet. Uit het onderzoek komt naar voren dat de doorwerking van MVO het sterkst is als het onderdeel vormt van de algehele bedrijfsvoering, met contextspecifieke (land, sector) aanpak en blijvende betrokkenheid van het Nederlandse bedrijfsleven. MVO blijkt nogmaals maatwerk. De aanbevelingen zullen in samenspraak met de uitvoerders de komende periode worden geïmplementeerd. Het onderzoek is u tegelijkertijd met deze visie aangeboden.

Ook voor de Exportkredietverzekering (EKV) zal in 2008 worden gekeken waar aanscherping in lijn met de aanbevelingen van het onderzoek mogelijk is. De EKV heeft in het financieel buitenlandinstrumentarium een speciale plaats omdat de EKV binnen een kader van internationale (OESO)afspraken staat. Net als voor omkoping geldt hier dus dat de maatschappelijke randvoorwaarden van EKV voor een groot deel wordt bepaald door *internationale* afspraken. In de bijlage wordt nader ingegaan op de dit jaar aangescherpte milieureisten en sociale randvoorwaarden van de OESO die gelden voor de exportkredietverzekering.

3) De plaats van het MVO-beleid in het beleidsprogramma

MVO als instrument is niet een wondermiddel voor het oplossen van allerlei 'duurzaamheidtekorten'. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven is belangrijk, maar niet genoeg voor het oplossen van de grote vraagstukken. Daarvoor is actie nodig van overheden, maatschappelijke organisaties, burgers en internationale instellingen tezamen om werkelijk iets te bereiken. Niet voor niets is het MVO-beleid een *onderdeel* van het kabinetsbeleid. Dit kabinet heeft de prioriteiten voor deze kabinetsperiode vastgelegd in het coalitieakkoord en uitgewerkt in het beleidsprogramma 'samen werken, samen leven'. Duurzaamheid vormt hierbij de rode draad. Waar duurzaamheid en economie bij elkaar komen zijn de fundamenten van het overheidsbeleid neergelegd in met name pijler II (een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie) en III (duurzame leefomgeving). Er is daarbij expliciet aangegeven dat het kabinet actief doorgaat met het stimuleren van MVO, met bijzondere aandacht voor het MKB.

Daarnaast wil ik refereren aan de activiteiten van de overheid onder pijler I "een actieve rol in Europa en de wereld". Deze pijler gaat over de druk en invloed die Nederland kan uitoefenen op andere overheden en internationale instellingen zoals de WTO, de IAO of de VN om tot internationale spelregels te komen. Zo ben ik dit najaar gestart met een maatschappelijk debat over hoe Nederland zou moeten omgaan met maatschappelijke zorgen als 'dierenwelzijn', 'milieu' en 'arbeidsnormen' in de multilaterale (WTO) en de Europese handelspolitiek (in het jargon bekend als de '*non trade concerns*')²⁶.

Minister Koenders werkt in het kader van de beleidsagenda '2015' aan een actieve Nederlandse inzet voor het halen van de Millennium Development Goals (MDG's)²⁷. De kabinetsinzet met betrekking tot de MDG's is gericht op een eerlijke verdeling van economische groei en de totstandkoming van eerlijke handelsprijzen, die rekening houden met de reële kosten van duurzame productie (gebaseerd op people, planet, profit). Tot slot werkt Nederland mee aan de uitvoering van de Decent Work Agenda van de IAO.

Naast het spoor van de voorbeeldrol van de overheid is er het spoor van het MVO-beleid: *MVO-beleid* gaat over de invloed die de overheid kan uitoefenen op *bedrijven* om maatschappelijk verantwoord ondernemen op te pakken. Beide sporen beogen bij te dragen aan het oplossen van internationale vraagstukken. Beide sporen zijn in het overheidsbeleid zeer nauw met elkaar verweven en soms niet van elkaar te onderscheiden. Zo gaan bijvoorbeeld de ministers van Buitenlandse Zaken en voor

²⁶ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 25074, nr. 148

²⁷ Kamerstukken II, vergaderjaar 2006-2007, 31105, nr. 1

Ontwikkelingssamenwerking in de nieuwe mensenrechtenstrategie “Naar een menswaardig bestaan” ook uitdrukkelijk in op MVO²⁸. Het zijn in zekere zin twee kanten van dezelfde medaille.

VII. Slotopmerkingen

Er is veel dynamiek op het gebied van MVO, zeker ook bij het Nederlandse bedrijfsleven. Dit neemt niet weg dat de daadwerkelijke verankering van MVO in de kernprocessen van bedrijven nog ruim aandacht verdient. Het gaat er daarbij vooral om meer grip op de keten te krijgen. Het kabinet wil met de genoemde ambities en acties bijdragen aan de gewenste versnelling van MVO en ziet voor zichzelf een belangrijke rol wat betreft voorbeeldgedrag. Duurzaamheid doe je echter niet alleen. Het is daarom alle hens aan dek om vooruitgang te boeken en de ambities waar te maken: overheden, het grote en kleine bedrijfsleven, NGO's, sociale partners, de wetenschap en consumenten. Ondernemen in een globaliserende wereld betekent ook transparant en open zijn over dilemma's en gemaakte keuzes. Het kabinet is er echter van overtuigd dat MVO loont en kansen biedt als exportproduct en vertrouwt erop dat met de drie i's van 'inspireren, innoveren, integreren' de goede weg wordt ingeslagen.

²⁸ Kamerstukken II, vergaderjaar 2007-2008, 31263, nr. 1

BIJLAGE BIJ KABINETSVISIE MVO 2008 -2011

Dit kabinet wil een actieve bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Het motto is ‘inspireren, innoveren, integreren’.

In het Voortgangsonderzoek MVO 2001-2006 ‘Terugblikken en vooruitzien’ wordt een breed overzicht gegeven van MVO-initiatieven en instrumenten. In deze bijlage wordt dit niet overgedaan. Het doel van deze bijlage is om de ambities in te kleuren met voorbeelden uit de praktijk. Deze bijlage is niet bedoeld als uitputtende opsomming van activiteiten, maar als *illustratie* van de veelzijdigheid van MVO en het MVO-beleid. Het is een ‘bloemlezing’ over de betrokkenheid van bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheid bij MVO.

1. Kennis en bewustwording blijven bevorderen

Binnen het bedrijfsleven staan duurzame leiders op...

Meer en meer ondernemers pakken de handschoen op om de vele maatschappelijke uitdagingen via ondernemerschap in kansen om te zetten.

‘Duurzaam ontwikkelen.....een wereldkans’

Binnen het bedrijfsleven zijn steeds meer pleitbezorgers voor de ‘businesscase’ van MVO. Via oproepen, artikelen, symposia en boeken richten deze zich tot hun collega’s om de ondernemerskansen te pakken. In haar boek ‘Duurzaam ontwikkelen...een wereldkans’ laat de zakenvrouw van het jaar 2000 en directeur/eigenaar van Search Holding B.V., Anne-Marie Rakhorst, zien dat er met duurzame innovatie veel bereikt kan worden. Het boek bevat veel positieve en praktische tips voor overheid, ondernemers, organisaties en burgers/consumenten.

... om via hun bedrijven te laten zien dat het anders kan...

TNT heeft zeer recent een wereldwijd programma gelanceerd, genaamd ‘Planet Me’.

‘Wat kan jij doen voor de planeet?’

‘Planet Me’ is een wereldwijd initiatief voor de aanpak van klimaatverandering en CO2 reductie. Het is een plan van aanpak om de uitstoot van CO2 drastisch te verminderen en om de 159.000 medewerkers te stimuleren dit ook in hun privé-leven na te streven. Leveranciers worden tevens betrokken.

*... werken bedrijven in netwerken om de kwaliteit van de samenleving te verbeteren...****‘Samenleving in bedrijf !’***

Samenleving & Bedrijf (S&B) is een lerend, verbindend, nationaal netwerk dat meer dan 30 grootbedrijven ondersteunt bij de verankering en implementatie van MVO in de bedrijfsprocessen. Doel is om vanuit de kerncompetenties van deze bedrijven actief bij te dragen aan de kwaliteit van de samenleving. S&B is een belangrijke gesprekspartner voor de rijksoverheid. Jaarlijks vinden er topontmoetingen plaats van de bestuurders van de aangesloten bedrijven met leden van het kabinet over onderwerpen van de gezamenlijke MVO-agenda.

... vaak in samenwerking met maatschappelijke organisaties...

Zo hebben twee maatschappelijke organisaties de handen in één geslagen en het innovatieve communicatiebureau Goodies opgericht...

‘Zorgeloos uitgeven...’

Goodies Media & Awareness B.V. is een samenwerking tussen Brighter World en ontwikkelingsorganisatie [Solidaridad](#). Goodies wil bijdragen aan de groeiende aandacht voor producten die met respect voor mens en milieu zijn gemaakt. Op journalistieke wijze bericht Goodies over hippe, aantrekkelijke kwaliteitsproducten van bekende en minder bekende merken.

... heeft een professional het heft in eigen handen genomen door een weekendschool op te richten voor gemotiveerde jongeren uit sociaal-economische achterstandswijken.

‘Een leven lang leren: nu ook beschikbaar in het weekend!’

IMC Weekendschool is een school voor aanvullend onderwijs voor gemotiveerde jongeren van tien tot veertien jaar uit sociaal-economische achterstandswijken. Op de weekendschool krijgen jongeren drie jaar lang elke zondag les van professionals uit het bedrijfsleven op basis van vrijwilligheid en passie voor hun vak. Doel is jongeren te steunen bij het versterken van zelfvertrouwen en het ontwikkelen van hun talenten. Elke vestiging heeft een eigen sponsor-, gastdocenten- en vrijwilligersnetwerk.

... maar ook de overheid laat zich van zijn beste kant zien.

Zo gaat het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport samen met het bedrijfsleven het werknemersvrijwilligerswerk een stevige impuls geven...

‘VWS: waar een wil is, is een weg’

De staatssecretaris van VWS zet in op werknemersvrijwilligerswerk door een bondgenootschap te sluiten met het bedrijfsleven i.s.m. MVO Nederland. Vaak werken bedrijven hierbij samen met maatschappelijke organisaties. Een bedrijf biedt bijvoorbeeld hulp aan een voetbalvereniging bij het automatiseren van de ledenadministratie. Of werknemers van een bedrijf organiseren het jaarlijkse uitje van het verzorgingstehuis in de buurt. De manier waarop bedrijven en organisaties invulling geven aan de samenwerking hangt sterk af van wat beide partners beogen.

... waarbij ze zelf het goede voorbeeld geven...

‘Een helpende hand’

Na een succesvolle evaluatie van de coaching van vmbo’ers door Rijksambtenaren in het schooljaar 2006/07 heeft SZW besloten zich dit jaar opnieuw in te zetten voor vmbo leerlingen. Onder de projectnaam *Hand in hand* ‘adopteerde’ SZW het Westhage College in Den Haag. Doel van dit project is om derdejaars vmbo leerlingen te ondersteunen bij hun oriëntatie op een keuze voor een beroep of vervolgopleiding. Hierbij zal een zogenaamde SZW coach de leerling ondersteunen door middel van bijvoorbeeld een goed gesprek, ondersteuning bij huiswerk, hulp bij het zoeken van een stageplaats of het samen bezoeken van een open dag van een opleiding.

... de rijksoverheid het leren van elkaar stimuleert...

‘Overheden stimuleren MVO bij bedrijven’

Op verzoek van de ministeries van VROM en EZ faciliteert MVO Nederland een themawerkgroep voor provincies en gemeenten die projecten hebben of willen opzetten om het regionale of lokale bedrijfsleven te stimuleren tot maatschappelijk verantwoord ondernemen. De activiteiten van de werkgroep betreffen: intervisie, uitwisseling van ervaringen en het stimuleren van andere overheden om projecten op te zetten. Over deze activiteiten wordt van gedachten gewisseld met een breed samengestelde contactgroep, waarin zowel organisaties uit het bedrijfsleven als natuur en milieu- en ontwikkelingsorganisaties vertegenwoordigd zijn.

... en werken MVO Nederland, de Kamers van Koophandel en lokale overheden samen om MVO de normaalste ondernemerschapzaak van de wereld te maken...

'Samen uit, samen thuis'

Om het MKB te ondersteunen en te stimuleren zal MVO Nederland samen met de Kamers van Koophandel, regionale ondernemersverenigingen en lokale overheden (gemeente en provincie) optrekken. Dit betekent o.a. dat MVO geïntegreerd wordt in de reguliere voorlichtingstaken van de Kamers (ondernemersplan; starterspakket; internationale handelsvoorlichting, etc).

... wordt de dimensie 'hier en daar' door de EVD concreet gemaakt voor het internationaal gerichte deel van het MKB...

'EVD timmert met MVO-tools aan de weg'

Naast MVO Nederland is de EVD een belangrijk kanaal voor MVO-voorlichting aan het bedrijfsleven, in het bijzonder het MKB. Uit onderzoek blijkt dat er een grote behoefte is aan praktijkvoorbeelden. Deze informatie zal worden aangeboden op de EVD-website, in publicaties en in zogenaamde MVO-toolkits. Voor zes landen is inmiddels een MVO-toolkit ontwikkeld (Brazilië, China, Indonesië, India, Rusland en Zuid-Afrika). Toolkits voor Turkije, Vietnam, Marokko en Roemenië staan op stapel.

... wordt het bedrijfsleven gewezen op de OESO-richtlijnen als houvast voor hun maatschappelijk verantwoord ondernemen in het buitenland...

'De OESO-richtlijnen gaan het podium op'

Om de voorlichting en bekendheid van de OESO-richtlijnen onder het Nederlandse bedrijfsleven te verbeteren, heeft MVO Nederland van het Ministerie van Economische Zaken de opdracht gekregen om de communicatie over de OESO-richtlijnen te verzorgen. Onder auspiciën van het Nationaal Contact Punt voor de OESO-Richtlijnen is hier in september 2007 mee gestart. De doelstelling is om de bekendheid van de Richtlijnen en de globale inhoud ervan te vergroten: van 35% van de internationaal ondernemende MKB bedrijven in 2006 naar tenminste 50% in 2010. Een andere doelstelling is dat per 2010 een tiental branches met internationaal opererende leden de richtlijnen hebben geadopteerd en een actieprogramma hebben geformuleerd. Naar verwachting worden hiermee zo'n 25.000 bedrijven bereikt.

... en worden consumenten geïnformeerd over duurzame producten.

‘Duurzaam Geld Gids gratis beschikbaar’

In de Duurzaam Geld Gids wordt een overzicht gegeven van beschikbare duurzame financiële producten voor de consument op de Nederlandse markt. De Gids is een initiatief van de Consumentenbond, adviesbureau DHV en de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) en wordt met financiële steun van VROM en EZ gerealiseerd. In 2008 verschijnt een geactualiseerde versie.

2. Transparantie en verantwoording verbeteren

Transparantie en verantwoording zijn geen onbekende thema's voor het bedrijfsleven...

Zo laat het bedrijf GET NV zien dat transparantie gelijk kan staan aan innovatie, door via vergaande ketentransparantie via haar portal nieuwe markten voor duurzame producten mogelijk te maken.

'Een onse fair trade amandelen uit Paraguay alstublieft...'

GET NV bouwt en onderhoudt handelsportals voor de versindustrie onder de naam eFresh Portal. Zij maakt 24 uur per dag, on line en wereldwijd inzichtelijk wie, wat, waar verkoopt tegen welke prijs en voor welke kwaliteit. Onder de naam 'GETtransparant' wordt gewerkt aan ketentransparantie binnen de vershandel. Via dit systeem worden nieuwe markten voor duurzame producten gecreëerd doordat kleinschalig aanbod van duurzame producten en vragende consumenten bij elkaar worden gebracht. Hierbij worden boeren in ontwikkelingslanden financieel ondersteund om toegang tot deze internationale markt te krijgen.

... en zet het maatschappelijk middenveld ze bovenaan de maatschappelijke agenda...

De maatschappelijke organisaties blijven aandacht vragen voor meer openheid.

'Zicht op duurzaamheid?'

Het MVO platform blijft aandacht vragen voor transparantie en verantwoording in de (productie)ketens. Dit netwerk van Nederlandse maatschappelijke organisaties, dat zich inspant voor verantwoorde praktijken in het bedrijfsleven wereldwijd, heeft eind 2006 het rapport 'Zicht op duurzaamheid?: Transparantie in productieketens onderzocht' uitgebracht. In het rapport worden bedrijven opgeroepen openheid van zaken te geven. Dit betekent dat bedrijven meewerken aan het verschaffen van duidelijkheid en informatie, communiceren over dilemma's en zich openstellen voor discussie en samenwerking met stakeholders.

... terwijl ze bij de overheid al langer kind aan huis zijn.

De Nederlandse overheid werkt samen met buitenlandse overheden aan goed bestuur in grondstofrijke landen...

‘Openheid van zaken’

Het Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) uit 2003 stimuleert goed bestuur in grondstofrijke landen via de volledige publicatie en verificatie van betalingen van bedrijven en ontvangsten van overheden uit de olie-, gas- en mijnbouwindustrie. Zesentwintig landen hebben het initiatief bekrachtigd. In de praktische uitvoering van de afspraken is nog winst te behalen.

... wordt corruptie als één van de belangrijkste belemmeringen voor ontwikkeling in landen aangepakt.

‘Eerlijkheid duurt het langst’

In 2001 heeft Nederland het OESO-Verdrag tegen omkoping van buitenlandse ambtenaren geratificeerd. Sinds die tijd is een Nederlands bedrijf ook hier strafbaar wanneer het bedrijf zich in het buitenland schuldig maakt aan omkoping. Totdat de OESO van oordeel is dat aan alle gestelde vereisten is voldaan, moet door Nederland worden gerapporteerd over de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan dit verdrag. Het Openbaar Ministerie heeft tot taak in voorkomende gevallen tot vervolging over te gaan. Een andere belangrijke taak voor de overheid is het bedrijfsleven voor te lichten en te assisteren bij het tegengaan van corruptie in transacties met het buitenland. Deze informatie wordt geïntegreerd in de reguliere voorlichtingstaken van onder meer EVD en MVO Nederland. Ook worden conferenties georganiseerd samen met het ministerie van Buitenlandse Zaken, de ondernemingsorganisaties VNO-NCW en MKB NL alsmede de Internationale Kamer van Koophandel. Daarnaast heeft de Internationale Kamer van Koophandel onlangs de “Code on Bribery and Extortion” aangescherpt.

3. Aandacht voor de aanjagers van MVO

In het bedrijfsleven bevinden zich gelukkig al veel koplopers ...

Het bedrijf InterfaceFlor is een aansprekend voorbeeld van MVO. Ze hebben via het initiatief InterRAISE andere bedrijven overtuigd hun bedrijf te verduurzamen (Wal-Mart, General Electrics, BP en Toyota)....

‘Het meest duurzame bedrijf ter wereld in 2020’

Interface is een vloerbedekkingfabrikant die duurzaamheid op alle gebied in haar onderneming doorvoert. Ze volgen alle bedrijfsprocessen, vanaf het kopen van het ruwe materiaal, het transport, de productie tot het afleveren van het gereed product. Waar mogelijk, brengen ze afval en schadelijke uitstoot terug en minimaliseren ze het verbruik van energie. De missie hierachter heet ‘Mission Zero’, waarbij het bedrijf in 2020 als eerste bedrijf ter wereld volledig duurzaam zal opereren en zelfs een herstellende bijdrage aan het milieu zal kunnen leveren.

... en heeft Gulpener zichzelf de status van ‘bekende Nederlander’ aangemeten door voorop te lopen in het verduurzamen van hun bierproductie.....

‘Duurzaam genieten...’

Gulpener maakt gebruik van milieuvriendelijk verbouwde grondstoffen uit de omgeving. Het productieproces is weinig belastend ingericht waardoor de bodem minder belast wordt. Dit bespaart kosten en stimuleert de Limburgse economie. Men streeft naar vermindering van het verbruik van gas, elektriciteit en water. Daarnaast is men volledig overgestapt op groene energie en zijn er zonnepanelen bij de brouwerij geplaatst.

... investeert de Triodos Bank in een duurzame samenleving...

‘Triodos aan kop’

Triodos Bank financiert bedrijven, instellingen en projecten met een meerwaarde op sociaal, milieu en cultureel gebied, daartoe in staat gesteld door spaarders en beleggers die kiezen voor maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen.

... en worden duurzame marktplaatsen gecreëerd...

‘Dé plek voor duurzame koopjes’

Gubba wil consumenten laten zien dat je leuk kunt blijven leven en tegelijkertijd je steentje kunt bijdragen aan een betere wereld, met respect voor mens, milieu en omgeving. Doel van Gubba is om duurzame consumptie te stimuleren én voor een breed publiek toegankelijk te maken.

Hiervoor is o.a. een eigen merk geïntroduceerd. Gubba werkt samen met o.a. PGGM, Eneco Energie, Triodos Bank, Careon en KPMG.

... laten bedrijven zien dat je direct tot actie kan overgaan als de wil er is...

‘Inpluggen op MVO’

Electronicaretailer BCC heeft onlangs het Groene Stekker initiatief genomen, waarmee het laat zien dat positieve actie mogelijk en wenselijk is (www.groenestekker.nl). Het bedrijf heeft een ambitieuze missie geformuleerd om de eigen onderneming, de elektronicabranche en Europa duurzamer te maken. Het integrale karakter van het initiatief blijkt uit de doelgroepen waarop BCC zich richt: o.a. hun medewerkers, klanten, leveranciers en andere retailers en zusterbedrijven in Europa. Om de klant te helpen een duurzame keuze te maken worden bijvoorbeeld bij ieder apparaat de energieverbruikskosten vermeld. Het is een duurzaam initiatief, dat rationeel en emotioneel is verankerd in de onderneming. BCC is een bedrijf met een missie en met duurzaamheid in de genen.

... schuwen maatschappelijke organisaties nieuwe allianties niet om dingen gedaan te krijgen...

Het Wereld Natuur Fonds (WNF) is vooruitstrevend in haar aanpak om samen met verschillende partners de dringende duurzaamheidsproblemen aan te pakken.

‘Samen staan we sterk’

Het WNF ziet ‘partnerships’ als één van de meest vitale strategieën om haar werk vorm te geven. Men zoekt actief samenwerking op alle niveaus, over sectoren heen en op elk continent. Het WNF werkt met bedrijven die zich committeren aan de principes van duurzaamheid en bereid zijn uitdagende doelstellingen voor positieve verandering aan te gaan. Een recent voorbeeld is de samenwerking met Albert Heijn om het aanbod van duurzame vis voor de Nederlandse consument te vergroten. Verder geeft het WNF bedrijven de mogelijkheid via ‘product licensing’ gebruik te maken van het wereldberoemde panda-logo om zo hun producten aan te prijzen.

... en stimuleert de overheid koplopers.

MVO Nederland zal de komende jaren specifieke aandacht geven aan koplopers in het MKB via haar 'koploperprogramma', ...

'Inspireren moet je doen'

Het koploperprogramma heeft tot doel bedrijven die voorop lopen op het gebied van MVO te inspireren bij verdere stappen en hun businesscases zichtbaar te maken ter versterking van hun eigen marktpositie én ter inspiratie van het peloton. Bij dit programma zal nauw worden samengewerkt met andere koplopernetwerken (Social Venture Network, Koploperloket VROM/EZ, SenterNovem en de Stichting Samenleving & Bedrijf).

... en wordt er actief samenwerking gezocht op zoek naar het 'en/en'-effect.

'Met het zicht op de toekomst'

Nederlands grootste pensioenfondsen vertegenwoordigen in financieel opzicht een belangrijke investeringsstroom. Zij zijn verantwoordelijk voor hun eigen beleggingsbeleid. Om synergie te creëren op het gebied van duurzame investeringen en beleggingen in ontwikkelingsrelevante sectoren in ontwikkelingslanden, wil BZ/OS de pensioenfondsen ondersteunen bij het identificeren van duurzame investerings- en beleggingsmogelijkheden in ontwikkelingslanden (in nauwe samenwerking met FMO, WRI en IFC en andere instellingen gespecialiseerd op dit terrein). Initiatieven op het terrein van micropensioenen zoals het Internationaal Fonds voor Kwetsbare Ouderen (IFKO), een samenwerkingsverband tussen PGGM, ABP en World Granny en Cordaid, zijn positief en bieden aanknopingspunten voor verdere verkenning en samenwerking.

4. Koppelen MVO aan innovatie

Waar innovatie is, is het bedrijfsleven...

Het cateringsbedrijf Albron won de AWWN-innovatietrofee 2006 voor haar innovatieve aanpak van het personeelsbeleid.

‘Het menselijke gezicht van MVO’

Albron heeft in 2001 een duidelijke strategie uitgezet. Concentratie op de kernkwaliteit: gezonde voeding, met de missie voor gezonde mensen. Het implementatieproces is vanuit verzuimmanagement via gezondheidsmanagement uitgegroeid tot een interactief proces dat alle aspecten van sociaal beleid en de integratie met andere disciplines omvat. Albron investeert jaarlijks 2% van de omzet in (sociale) innovatie.

Als natuurlijke uiting van het maatschappelijk verantwoord ondernemen van de Rabobank, ondersteunt zij via een Innovatieprijs MVO-initiatieven om binnen drie jaar op de markt te komen.

‘MVO hoort in de prijzenkast’

De Herman Wijffels Innovatieprijs van de Rabobank belooft trendsetters voor een duurzame toekomst. Het moet gaan om MVO-initiatieven die zichzelf nog niet in de markt hebben bewezen, maar binnen 3 jaar economisch realiseerbaar zijn.

Een ander MVO-initiatief van de Rabobank is de Klimaathypotheek waarmee rentekorting wordt gegeven voor duurzaam bouwen of verbouwen.

... waar een wil is, werken maatschappelijke organisaties van harte mee...

Een mooi voorbeeld van het steeds verder integreren van MVO in het bedrijf levert IKEA met haar ‘groene’ CAO.

‘Heeft u al duurzame werknemers?’

Dit voorjaar sloot FNV Bondgenoten de eerste ‘groene’ cao met het in Nederland gevestigde bedrijf af. De Zweedse meubelgigant kwam met voorstellen voor een ‘groene’ CAO. Het betreft onder meer goedkope leningen voor werknemers die een zuinige auto willen kopen en vergoedingen voor degenen die hun dieselauto voorzien van een roetfilter. Sommige milieudoelstellingen zijn volgens Ikea het best te behalen door ze vast te leggen in de CAO.

‘Begin dit jaar hebben we besloten dat al onze medewerkers, 5.500, voor 2010 ‘groen’ moeten kunnen reizen’, zegt Michel Koppen, personeelsmanager van Ikea. ‘Je kunt dat het best bereiken door groen reizen in de beloningssfeer te betrekken, goede procedures af te spreken en deze in te passen in de bedrijfscultuur.’

De overheid daagt al jaren via ‘het Ei van Columbus’ met succes mensen uit om met duurzame innovaties te komen.

‘Een ei hoort erbij’

Het Ei van Columbus is een nationale prijs voor duurzame innovatie. De prijs wordt elke twee jaar uitgereikt aan kleine en grote bedrijven, maatschappelijke organisaties, overheden of kennisinstellingen. De vakjury beoordeelt producten, diensten, technologieën, maatschappelijke initiatieven die verfrissend en écht vernieuwend zijn. Voorjaar 2008 worden de prijswinnaars bekend gemaakt.

5. Internationale MVO diplomatie versterken

Het bedrijfsleven zet zich op mondiaal niveau in voor duurzaamheid...

Op dit moment zijn bijna 3000 bedrijven aangesloten bij 'Global Compact'.

'Hoe compact is de wereld?'

Een belangrijk referentiepunt voor MVO is het VN Global Compact (GC): een set van 10 principes op het terrein van mensenrechten, milieu, arbeidsnormen en corruptie. Een aantal regeringen, waaronder die van Nederland, ondersteunt de activiteiten van het bijbehorende Global Compact Office financieel en inhoudelijk. In het kader van Global Compact zal het programma van UNESCAP in samenwerking met Zweden met steun van Nederland worden uitgebreid naar negen landen in Azië en de Pacific. Dit programma richt zich specifiek op MVO-bewustwording van Global Compact normen bij lokale bedrijven in ontwikkelingslanden.

... ook via een wereldwijd multistakeholderinitiatief waarbij tevens vakbonden, NGO's, overheden, consumenten en de wetenschap/advieswereld nauw zijn betrokken.

ISO 26000: waardevol advies of tandeloze tijger ?

The International Organization for Standardization (ISO) werkt aan een richtlijn voor MVO (ISO 26000) die in 2009 gereed moet zijn. Het gaat om een ondersteunende richtlijn en niet om een certificeerbare norm. Als het proces slaagt, kan ISO 26000 een belangrijk referentiekader voor MVO worden. De Nederlandse inbreng bij de totstandkoming van deze richtlijn loopt via de normcommissie MVO van het Nederlands Normalisatie-Instituut (NEN). Deze commissie wordt gesteund door het ministerie van Economische Zaken. In deze commissie zit o.a. een vertegenwoordiger van het MVO Platform (coalitie van NGO's) en van VNO-NCW. Het ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking heeft een bijdrage van 50.000 Euro toegezegd aan het ISO Social Responsibility Trustfund, dat tot doel heeft de participatie van gekwalificeerde experts uit ontwikkelingslanden aan het proces te vergroten. Een evenwichtige balans van belanghebbende deelnemers uit noord en zuid wordt van groot belang geacht.

... en de overheid als hoeder van het publieke domein haar verantwoordelijkheid neemt.

De Nederlandse overheid helpt bedrijven om verantwoord te opereren in het buitenland...

'MVO als intern kompas in bestuurlijk zwakke staten'

In het kader van de OESO-Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-Richtlijnen) heeft de OESO het *Risk Awareness Tool for MNE's in Weak Governance Zones* ontwikkeld. Dit OESO-instrument heeft tot doel bedrijven te helpen bij investeringen in landen waar overheden hun verantwoordelijkheden niet kunnen of willen nemen, zgn. zwakke staten. Het Risk Awareness Tool for Investors in Weak Governance Zones tracht bedrijven bewust te maken van de moeilijkheden die ondernemen in dergelijke landen met zich meebrengt en ondersteuning te geven bij het maken van een investeringsafweging.

... en belooft ze hiervoor...

'MVO-vereisten aangescherpt in de exportkredietverzekering (EKV)'

De randvoorwaarden voor de EKV zijn opgenomen in de *Common Approaches* van de OESO en in 2007 vernieuwd. Kern van de aanpassingen is dat naast toetsing van het milieu ook op sociale aspecten (arbeidsomstandigheden en kinderarbeid) wordt getoetst. Tevens is duidelijk geformuleerd welke grondslag voor de milieu en sociale toets geldt.

De nieuwe milieu en sociale vereisten sluiten aan op de standaarden van de Wereldbankdochter International Finance Corporation. Om onderlinge transparantie van OESO landen ten behoeve van de naleving van de *Common Approaches* te bevorderen zal onderling meer informatie worden uitgewisseld. Ook zijn de regels voor het tegengaan van omkoping aangescherpt. Hiervoor zijn procedures met Atradius DSB afgesproken en zal bij Atradius DSB een beleid worden gevoerd om de bewustwording met betrekking tot het tegengaan van omkoping te vergroten. Bij het niet naleven van de randvoorwaarden kan de polis van de exportkredietverzekering worden ontbonden.

... wordt er gewerkt aan betere werkomstandigheden op internationaal niveau ...

'Werken wordt weer netjes'

Door de aandacht vanuit de VN en de EU krijgt de Decent Work Agenda van de IAO steeds meer (h)erkenning als concept en kader. In het kader van de Decent Work Country Programmes steunt Nederland de IAO in haar technische samenwerking die ze haar leden biedt bij de uitvoering van haar doelen in een samenwerkingsprogramma, het ILO-Netherlands Cooperation Programme (INCP). Het INCP dient een concrete bijdrage te leveren aan het uitvoeren van de Decent Work Agenda, dat een belangrijk onderdeel vormt binnen de Millennium Development Goals van de VN.

... en worden belangrijke partijen bij elkaar gebracht om hierin te slagen,...

‘Fatsoen moet je doen’

In april 2008 zal op initiatief van SZW, in samenwerking met de sociale partners, een Decent Work Conferentie worden georganiseerd. Doel van deze conferentie is om de Decent Work Agenda (DWA) van de IAO onder de aandacht te brengen bij parlementariërs, beleidsmakers, medewerkers van NGO's en het bedrijfsleven en de raakvlakken van de DWA met het werkveld van bovengenoemde personen te demonstreren. De conferentie draagt zo bij aan het overkoepelende doel om de DWA te integreren in het handelen van bovengenoemde doelgroepen.

... krijgen mensenrechten de aandacht die ze verdienen zowel binnen de overheid als het bedrijfsleven...

‘Overheid en bedrijfsleven samen aan de slag om naleving mensenrechten te verbeteren’

Van ondernemingen wordt in het kader van MVO gevraagd de bescherming van mensenrechten te bevorderen, binnen de eigen onderneming en via investeringsbeslissingen en MBO ook daarbuiten. In het kader van het internationale mensenrechtenbeleid heeft de Nederlandse overheid zelf ook een taak en beschikt hiervoor over een uitgebreide gereedschapskist bestaande uit bilaterale en multilaterale instrumenten. Een betere afstemming van activiteiten van het bedrijfsleven en de overheid op dit gebied kan gemakkelijk leiden tot win-win situaties: het bedrijfsleven heeft baat bij een effectief mensenrechtenbeleid en voor datzelfde beleid zijn maatschappelijk verantwoorde activiteiten van ondernemingen die internationaal werkzaam zijn van belang. Om de samenwerking te versterken zal samen met vertegenwoordigers van geïnteresseerde NGO's een bedrijfslevendag worden georganiseerd over MVO en mensenrechten. Ook zal Nederland in samenwerking met de ‘Speciale Vertegenwoordiger inzake mensenrechten en transnationale bedrijven en andere ondernemingen’ van de VN concrete activiteiten identificeren om de wereldwijde toepassing van MVO te bevorderen.

... wordt omkoping zeer serieus genomen...

‘Eerlijke export duurt het langst’

Op basis van de OESO “Convention on Combatting Bribery of Foreign Public Officials in international Business Transactions” zijn overheden en de in hun opdracht handelende Export Credit Agencies (ECA's) verplicht het omkopen van buitenlandse officials op te sporen en te bestraffen. Waar het gaat om het verstrekken van exportkredieten zijn deze verplichtingen vastgelegd in 2006 en omgezet in een OECD Convention (TD/ECG(2006)24). Een exporteur/aanvrager moet onder andere verklaren zich te zullen onthouden van omkoping. Nederland heeft deze regels overgenomen en doet daar nog een schepje bovenop door extra te letten op de omvang van de betaalde commissie. Tevens zal er binnen Atradius DSB een beleid worden gevoerd om de bewustwording m.b.t. het tegengaan van omkoping te vergroten.

... en wordt het Kimberleyproces gesteund om te komen tot ‘eerlijke diamanten’.

‘Wanneer diamanten niet je beste vrienden zijn’

Het Kimberleyproces ziet toe op de controle van de in- uit- en doorvoer van ruwe diamanten. Het is een intergouvernementele afspraak om diamanten aan een certificatie-systeem te binden om te voorkomen dat diamanten worden verhandeld die afkomstig zijn uit een conflictgebied. Nederland volgt dit proces en probeert waar mogelijk invloed uit te oefenen. Kanttekening hierbij is dat in Nederland nauwelijks ruwe diamanten worden verhandeld.

6. Aan de slag met MVO in de internationale keten

Voor bedrijven is de keten letterlijk van levensbelang geworden...

Bedrijven worden steeds vaker geconfronteerd met teruglopende grondstofvoorraden. Het voedingsbedrijf Unilever is een mondiaal voorbeeld in het beschermen van haar 'core business'.

'Vis zet zijn beste beentje voor'

De Marine Stewardship Council (MSC) is een onafhankelijke, mondiale, non-profit organisatie. Ze is opgericht in 1997 door Unilever en WNF en is vanaf 1999 onafhankelijk. Het MSC heeft principes en criteria voor duurzame visserij opgesteld. De criteria bij het toekennen van het keurmerk zijn bijvoorbeeld het diervriendelijk vangen met technieken die de visstand niet uithollen. Het is een aanvulling op vangstbeperkingen die al gelden. Op dit moment zijn er 857 MSC-gelabelde 'seafood products' die wereldwijd in 34 landen verkocht worden. Meer dan 7% van 's werelds wilde visvangst wordt gedekt door het programma.

... waarbij maatschappelijke organisaties zich als belangrijke ketenpartners positioneren ...

In Engeland hebben maatschappelijke organisaties en bedrijven de handen ineen geslagen om de arbeidsomstandigheden in de keten te verbeteren.

'Niet praten maar doen'

Het Engelse Ethical Trading Initiative (ETI), waarop het Nederlandse Initiatief Duurzame Handel is gestoeld, is een samenwerkingsverband tussen bedrijven, NGO's en vakbonden waarbinnen wordt gewerkt aan de identificatie en promotie van "best practices" en de implementatie van een gedragscode op het gebied van arbeidsomstandigheden. De ETI hanteert daarbij de ETI Base Code, die is gebaseerd op de modelcode van de ICFTU (International Confederation of Free Trade Unions) en bestaat uit negen basis-arbeidsnormen.

... en de overheid de helpende hand toesteeft.

De rijksoverheid heeft een belangrijke bijdrage te leveren in het verduurzamen van ketens, door in haar publieke rol partijen bij elkaar te brengen en belemmeringen uit de weg te helpen.

‘Drukte in de keten: Minister Koenders grijpt in’

Er is sprake van auditmoeheid bij bedrijven in ontwikkelingslanden, die aan allerlei verplichtingen moeten voldoen om onder een MVO-certificaat of keurmerk te mogen produceren. Een multistakeholderinitiatief (MSI) moet verbeteringen aanbrengen en auditmoeheid voorkomen. Verder onderzoekt een internationaal samenwerkingsverband van maatschappelijke organisaties en bedrijven op dit moment de mogelijkheden van een gemeenschappelijke basis voor certificering en audit. De eerste fase van dit pilot project “Joint Initiative on Corporate Accountability and Workers' Rights (Jo-In)” wordt eind 2007 afgesloten.

Zo helpen het ministerie van VROM en Buitenlandse Zaken het MKB met ketentransparantie...

‘VROM en BUZA ontketenen de keten’

Op initiatief van het Ministerie van VROM en Buitenlandse Zaken wordt een toolkit ontwikkeld voor het MKB waarmee zij hun ketenverantwoordelijkheid in grondstofketens vorm kunnen geven. Daarnaast zet VROM in op een verdere integratie van het afvalstoffenbeleid met het produkten- en stoffenbeleid. Deze materiaalgerichte ketenaanpak in het afvalbeleid wordt in het tweede Landelijk Afvalbeheerplan (LAP), dat eind 2008 uitkomt, concreet vorm gegeven.

... ondersteunt de regering keteninitiatieven ...

‘Verduurzamen doe je niet alleen’

Dit kabinet ondersteunt initiatieven van bedrijfsleven en NGO's om de handelsketens te verduurzamen, met name voor soja en palmolie. Deze ketens vragen om een gerichte aanpak vanwege specifieke kenmerken. Het gaat dan om het grote areaal waarop in de teelt beslag wordt gelegd en de aanwezigheid van vele kleinschalige producenten. Bedrijven en NGO's hebben zich gecommitteerd om spelregels en criteria voor duurzaamheid in de keten te ontwikkelen en uit te voeren. Het gaat om de Round Table on Sustainable Palm Oil (RSPO) en de Round Table on Responsible Soy (RTRS). De Nederlandse overheid juicht de opzet van deze ronde tafels toe en steunt deze initiatieven financieel. Ook wordt expertise ter beschikking gesteld.

en een Award op dit gebied...

‘Verantwoord Ketenbeheer verdient een prijs’

De Verantwoord Ketenbeheer Award is een initiatief van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) om beursgenoteerde ondernemingen te belonen die zich op een positieve manier onderscheiden als het gaat om rapporteren over MVO bij de toeleveranciers in de keten. De Award heeft tevens tot doel ondernemingen te stimuleren hun inspanningen op het gebied van ketenbeheer te verbeteren en daarover te rapporteren. Genomineerde bedrijven in 2007 waren: DSM, Numico, Philips, Reed Elsevier, Shell en Unilever. Philips won de Award in 2007. In 2006 was dat Unilever. Deze Award wordt financieel ondersteund door het ministerie van VROM en EZ.

... zetten het ministerie van LNV en OS zich in voor duurzame markten...

‘LNV en OS als duurzame ijsbrekers’

De ministeries van LNV en OS zetten zich in om de toegang van agrarische producten uit ontwikkelingslanden tot de Europese markt te vergroten. Overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven in zowel Nederland als de partnerlanden werken intensief samen. De samenwerking heeft tot doel ontwikkelingslanden in staat te stellen te voldoen aan de hoge kwaliteitseisen die in de EU aan agrarische producten worden gesteld. Het gaat hierbij naast voedselveiligheidseisen ook om kwaliteitseisen in den brede; de vraag van de consument om duurzame producten, zoals garnalen, bloemen en palmolie. De partnerschappen vormen een innovatieve werkwijze om met publieke en private partijen gezamenlijk concreet inhoud te geven aan *people, planet en profit*. Momenteel zijn er zeven partnerlanden: Indonesië, Maleisië, Vietnam, Kenia, Oeganda, Tanzania en Zambia. Voorbereidingen worden getroffen om dit in de nabije toekomst uit te breiden met nieuwe partnerschappen met Ethiopië en enkele landen in de regio West-Afrika.

... zijn er duurzaamheidscriteria voor biomassa opgesteld ...

‘Hoe duurzaam is biomassa ?

In 2005 ontstond maatschappelijke onrust over duurzame productie van biomassa voor energietoepassingen. Naar aanleiding hiervan hebben bedrijven, NGO's en overheid in een goede onderlinge samenwerking duurzaamheidscriteria opgesteld. De overheid tracht de transparantie te vergroten via rapportage. Ondertussen zijn bedrijven aan de slag gegaan met duurzaamheid. Zij hebben soms zelf onderzoek gedaan naar de aangeleverde brandstoffen. Waar bedrijven niet zeker waren van de duurzame herkomst hebben zij in een aantal gevallen het gebruik van biomassa gestaakt. Dit is niet uitsluitend een Nederlandse ontwikkeling. Hoewel Nederland één van de koplopers op dit punt is in Europa, zijn bedrijven in landen als het VK en Duitsland ook actief op dit vlak.

... en wordt er in de houtsector samen gezocht naar oplossingen ...

‘Gezamenlijk met het bijtje hakken’

In de houtketen is goed zichtbaar hoe het bedrijfsleven, in samenwerking en wisselwerking met NGO's en de overheid zich inzet in de strijd tegen ontbossing. Alle betrokken partijen hebben hun eigen specifieke rol. Zo is de Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen zich al enige tijd bewust van de kansen en de noodzaak voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (zie hun beleidsplan 2007-2009). De milieu- en sociale NGO's hebben met hun acties en campagnes vooral een aanjagende functie. Ze spelen een belangrijke rol bij het bewustwordingsproces bij consumenten en bedrijven door informatie uit hun internationale netwerken te presenteren over de wijze waarop de houtmarkt mondiaal opereert. De overheid heeft ten aanzien van ontwikkelingen in de houtketen geen traditionele normstellende rol. Het is vanwege internationale handelsafspraken niet mogelijk om duurzaamheidseisen aan de sector op te leggen. De overheid kan wel duurzaamheidseisen stellen t.a.v. het inkoopproces en andere partijen vragen zich daarbij aan te sluiten.

7. De voorbeeldrol van de overheid

In het Beleidsprogramma van het kabinet staat duurzaamheid centraal. Belangrijk is dat de (rijks)overheid op het gebied van duurzaamheid een voorbeeldrol vervult. Onderdeel hiervan is het programma Duurzame Bedrijfsvoering Overheden. Maar ook in het overige beleid zullen duurzame keuzes aangegeven en verantwoord moeten worden.

De rijksoverheid maakt zich sterk voor duurzaamheid...

Het ministerie van Verkeer & Waterstaat heeft energiebesparing tot een belangrijke prioriteit gemaakt binnen de Rijkswaterstaatprojecten.

‘V&W zegt energie de wacht aan’

V&W stimuleert MVO op diverse manieren, onder andere via het innovatieprogramma Duurzame logistiek, dat zich vooral richt op compacter, slimmer en zuiniger goederenvervoer, en via het programma Partners voor Water, dat de watersector tot duurzamer handelen stimuleert. Verder wordt er stevig ingezet op energiebesparing binnen Rijkswaterstaatprojecten (“Programma Energie Nul”) en voert men actief beleid gericht op werving en behoud van allochtone werknemers bij Rijkswaterstaat.

... samen met de provincies...

De provincie Utrecht staat bekend om zijn vooruitstrevende wijze waarop het zijn eigen beleid en bedrijfsvoering de afgelopen jaren heeft verduurzaamd. Nu is het beleggingsbeleid aan de beurt.

‘Provincie Utrecht steekt haar geld niet in stoelen of banken’

De Provincie Utrecht stimuleert duurzame bedrijfsvoering in haar positie van obligatie- of aandeelhouder van bedrijven. Dit bezorgt de provincie een goed rendement én een positief imago. De Provincie Utrecht stelt zich ten doel om MVO binnen de provincie te bevorderen. Door duurzaam te beleggen, wordt de marktvraag naar duurzame producten vergroot, en zullen aanbieders van duurzame producten tot innovatie geprikkeld worden.

... en gemeenten.

De gemeente Hilversum is een echte koploper als het gaat over duurzaam inkopen.

'MVO lokaal = heel normaal'

De gemeente Hilversum heeft voor zijn rol als koploper op het gebied van duurzaam inkopen in mei 2007 de PPPprijs ('People, Planet, Profit'-prijs) ontvangen. De gemeente voert al jaren projecten uit waarbij duurzaamheid een belangrijke rol speelt en betreft daarbij andere overheden en organisaties. Duurzaamheid is stevig verankerd in het inkoopbeleid en in de uitvoering, zoals blijkt uit de inkoop van groene stroom (samen met de regiogemeenten) en de verkeerslichten met LED2.